

Altenburg & Wymenga
ECOLOGISCH ONDERZOEK

bosch stabbers

INPASSINGVISIE N361

Mensingeweer - Winsum - Groningen

COLOFON

OPGESTELD DOOR

Bosch Slabbers Landschapsarchitecten;
Tijs van Loon, Willem Jan van Ras

IN SAMENWERKING MET

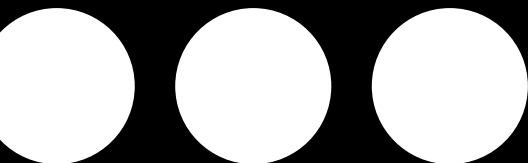
Altenburg & Wymenga Ecologisch Onderzoek;
Eddy Wymenga, Allix Brenninkmeijer

OPDRACHTGEVER

Provincie Groningen; Peter van der Wal

DATUM

26 augustus 2010

INPASSINGVISIE N361

Mensingeweer - Winsum - Groningen

Altenburg & Wymenga
ECOLOGISCH ONDERZOEK

bosch stabbers

1

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	07	5	VISIE	31
	Nieuw tracé voor de N361	07		Een nieuwe weg door een oud landschap	31
	Inpassingsvisie	07		Hoofdpijnen visie	33
	Winsum: van oost naar west	11			
	Doel en reikwijdte van deze visie	11	6	UITWERKINGEN DEELTRAJECTEN	37
	Relatie met andere plannen en projecten	11		Ranum - Mensigeweer	37
2	VERTREKPUNTEN VOOR DE VISIE	13		Winsum	41
	Tracé 4b+ (variant Winsum-West)	13		Winsum - Sauwerd - Adorp	43
	Overbodig asfalt	13		Adorp - Wolddijk	51
	Ecologische beoordeling	13		Noorderhoogebrug - Wolddijk	55
	Advies Kwaliteitsteam Regiovisie Groningen-Assen	15	7	HERWAARDERING BESTAAND TRACE	59
3	LANGS DE FLANKEN VAN HET REITDIEP	17		Noorderhoogebrug - Adorp	59
	De ondergrond: bodem en water	17		Adorp - Winsum	59
	Landschap	19		Ranum - Mensingeweer	59
	Archeologie	21			
	Natuur	21			
	Landbouw	23			
	Wonen en werken	23			
	Recreatie	23			
4	BEDREIGINGEN EN KANSEN	25			
	LANDSCHAP				
	Landschap	25			
	Archeologie	26			
	Natuur	27			
	Landbouw	28			
	Wonen en werken	29			
	Recreatie	29			

BIJLAGE

*Landschappelijke inpassing N361, schaal 1:10.000
(los bijgevoegd)*

NIEUW TRACÉ VOOR DE N361

Het voornemen bestaat om de N361 over het traject Mensingeweer – Winsum - Groningen over een nieuw tracé aan te leggen. In de huidige situatie vormt de N361 een belangrijk verkeersknelpunt in Noordwest-Groningen. De weg doorsnijdt de bebouwde kommen van Mensingeweer, Winsum, Sauwerd, Adorp en Noorderhoogebrug en dat leidt tot oponthoud en verkeersonveilige situaties. Ook de leefbaarheid in de dorpen wordt ingeperkt door de combinatie van veel doorgaand autoverkeer, landbouwverkeer, fietsers en lokaal verkeer van bewoners. Verbetering van deze zaken vormen aanleiding en doel om te werken aan een nieuw tracé voor de N361. De Provincie Groningen en de gemeenten Bedum, De Marne en Winsum hebben daarvoor een m.e.r./tracéstudie laten uitvoeren (Arcadis 2008a).

In het Milieueffectrapport (MER) is een zestal alternatieve tracés uitgewerkt en heeft een weging plaatsgevonden van de effecten op milieu, natuur en landschap. Op 11 maart 2008 hebben Gedeputeerde Staten van Groningen mede op basis van het MER een tracé (4b+) vastgesteld. Dit tracé is een variant op het in het MER onderzochte voorkeursalternatief 4b, en gaat langs in plaats van door het natuurgebied (Ecologische hoofdstructuur) in de Koningslaagte. De variant 4b+ is in een aanvulling op het MER nader onderzocht op vragen omtrent geluid, natuur en landschap (Arcadis 2008b-c). Op 4 februari 2009 hebben Provinciale Staten van Groningen een tracébesluit genomen, met als doel het tracé 4b+ verder uit te werken onder voorwaarde dat de mitigatie en compensatie van natuurwaarden goed geregeld dienen te worden.

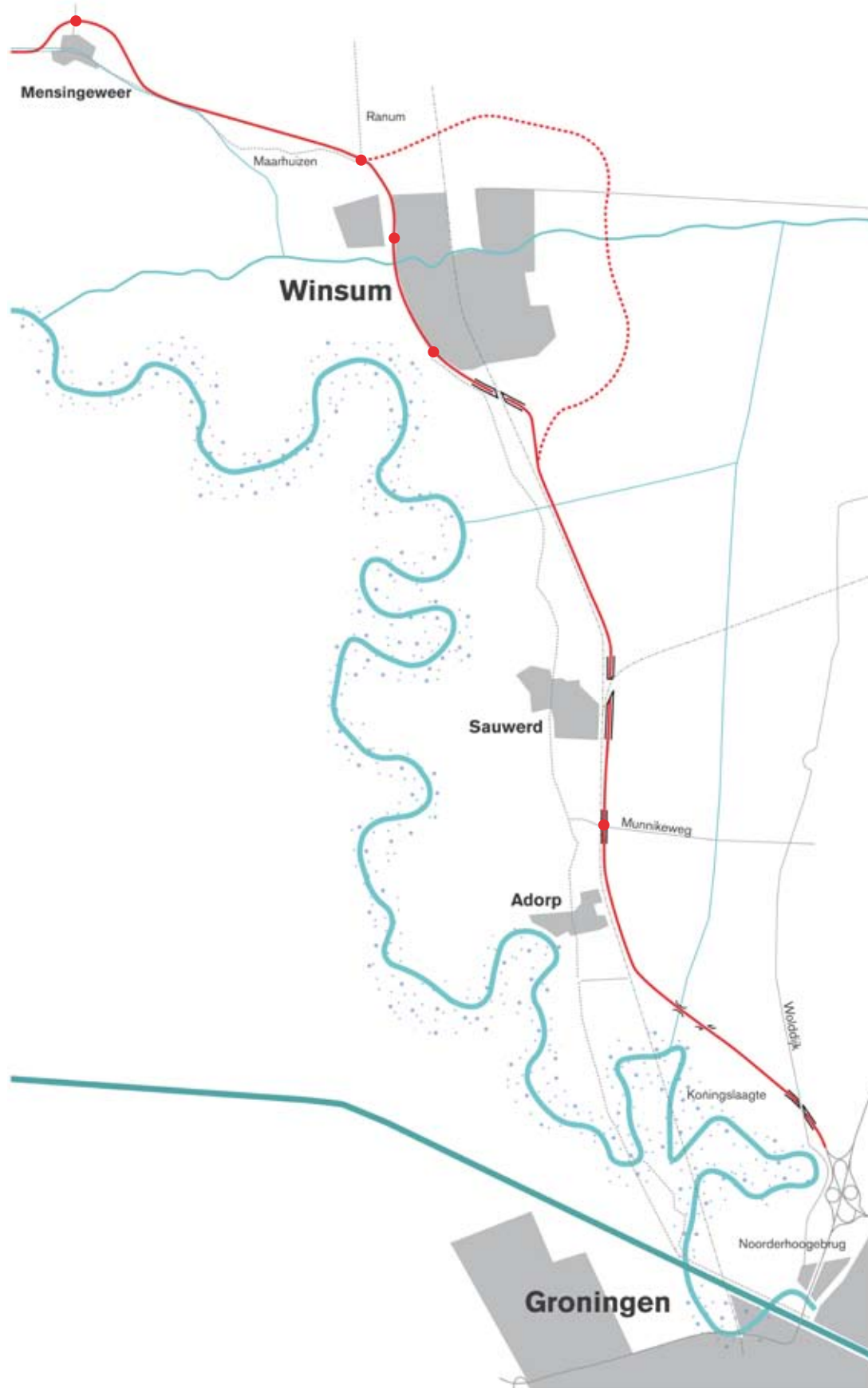
Tracé 4b+ (zie box 1, pag. 9) loopt vanaf het bestaande tracé van de N361 (richting Ulrum) met een ruime boog om Mensingeweer heen richting Maarhuizen en Winsum. Het Winsumerdiep wordt overgestoken om via de Winsumerstraatweg richting Sauwerd te gaan. Het tracé passeert, parallel aan het spoor de dorpen Sauwerd en Adorp. Via de flanken van de Koningslaagte sluit de weg aan op Noorderhoogebrug.

INPASSINGSVISIE

Inpassing van een nieuwe weg door het Groninger landschap van Reitdiepdal en Meeden is geen sinecure en de ligging vlak bij natuurgebieden en de dorpen vraagt om een zorgvuldige aanpak. Verschillende partijen, waaronder de Gemeente Groningen, hebben aangegeven dat een aantal problemen speelt bij de realisatie van het gekozen tracé. Met nadruk wordt aandacht gevraagd voor de aantasting van natuurwaarden, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en mogelijke effecten op de waterhuishouding. Deze waarden kunnen op gespannen voet staan met de vraag om een verkeersveilige oplossing. In deze visie worden deze spanningsvelden in beeld gebracht.

Om te komen tot een goede inbedding van het tracé 4b+ is de voorliggende inpassingsvisie opgesteld. Deze visie houdt voor zover mogelijk rekening met de belangrijke knelpunten die de nieuwe weg oplevert, vooral op het gebied van landbouw, natuur en wonen (leefbaarheid en veiligheid). Daarnaast verkent de visie welke kansen er ontstaan bij realisatie van de nieuwe weg, bijvoorbeeld door de verkeerskundige afwaardering van het bestaande tracé. Bij de totstandkoming van de visie is gebruik gemaakt van de handvatten die zijn aangereikt door het Kwaliteitsteam Regiovisie Groningen-Assen.

De onderhavige visie is mede gebaseerd op een ecologische beoordeling (Brenninkmeijer 2010), waarin het tracé 4b+ is getoetst aan de natuurwet- en regelgeving. Voor deze beoordeling is gebruik gemaakt van recente veldgegevens en op basis daarvan is de effectanalyse uit de MER verder aangescherpt. Nagegaan is welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn op grond van de natuurwetgeving en planologische kaders. De effectanalyse en daaruit voortkomende maatregelen voor mitigatie en compensatie vormen belangrijke bouwstenen voor deze visie. De ecologische beoordeling is als bijlagenrapport bij deze visie gevoegd.

Ligging van het aangepast tracé 4b+

Box 1. Van Voorkeursalternatief naar een Aangepast tracé 4b+ (variant Winsum-West)

In het MER is het voorkeursalternatief 4b beschreven. De Provinciale Staten hebben op 4 februari 2009 gekozen voor het 4b+ tracé, dat voor een belangrijk deel gebaseerd is op het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) uit het MER. Het belangrijkste verschil is dat het 4b+ tracé niet door het natuurgebied in de Koningslaagte loopt maar er vlak langs. Op basis van voortschrijdend inzicht en nieuwe informatie, wordt in deze visie uitgegaan van een Aangepast tracé 4b+. Daarin is de oostelijke boog om Winsum vervallen en wordt in plaats daarvan het bestaande wegtracé aan de westkant verbeterd (opgewaardeerd). In plaats van een aansluiting ten zuiden van Adorp is in deze variant een zogenaamde 'Haarlemmermeer-aansluiting' bij de Munnikeweg voorzien; de voorgestelde spoortunnel bij de Munnikeweg vervalt. Voorts is in het Aangepaste tracé 4b+ vier km minder parallelwegen opgenomen.

Van noord naar zuid wordt het bestaande tracé van de N361 opgepakt ten westen van Mensingeweer en vervolgens loopt het tracé met een noordelijke boog om Mensingeweer, met daarin een rotonde voor de aansluiting richting Eenrum. Vervolgens steekt het tracé met een rechte lijn boven Maarhuizen door naar Ranum. In afwijking van het 4b+ tracé wordt de bebouwde kom van Winsum niet met een noordoostelijke boog gepasseerd, maar wordt via een rotonde ten zuiden van Ranum het bestaande tracé opgepakt. Bij de rotonde worden gelijkvloerse oversteken gemaakt voor fietsers en landbouwverkeer. Het bestaande tracé door Winsum wordt verbeterd en sluit ten zuiden van het dorp aan op een rotonde. Vlak ten zuiden van Winsum wordt het spoor gekruist via een tunnel, waarna het tracé gebundeld met het spoor richting Sauwerd en Adorp gaat. Aan de oostkant daarvan komt een parallelweg te liggen. Bij Sauwerd wordt het spoor richting Bedum gekruist met een tunnel. Vlak voor Adorp is er de aansluiting op de Munnikeweg.

Het Aangepaste tracé 4b+ wordt hier half verdiept aangelegd en de Munnikeweg kruist bovenlangs. Zuidelijk van Adorp wordt de spoorlijn verlaten om diagonaal door de Koningslaagte naar het knooppunt bij Noorderhoogebrug te lopen, en aan te sluiten op de noordelijke en oostelijke ringweg van Groningen. Het tracé loopt vlak langs de Ecologische hoofdstructuur en passeert de Wolddijk met een tunnel. Bij deze route kan het bestaande tracé over het traject Winsumerweg – Oude Adorperweg qua inpassing sterk worden verbeterd, in die zin dat de huidige verkeersfuncties grotendeels kunnen komen te vervallen. Nadere informatie over het 4b+ tracé is vermeld in het MER (Arcadis 2008a-c).

N361 in cijfers

De N361 wordt op dit nieuwe tracé aangelegd als tweebaansweg met een totale lengte van ca. 16km, waarin negen kunstwerken zijn opgenomen met gelijkvloerse en ongelijkvloerse kruisingen (tunnels, viaducten en bruggen). Het wegprofiel van de nieuwe N361 zal tussen 0,5 en 1,0m (gemiddeld ca. 0,75m) boven maaiveld (mv) komen te liggen. De viaducten hebben een hoogte van ca. 6,5m boven mv (Noorderhoogebrug); de tunnels komen ca. 6,5m onder mv te liggen. De maximum toegestane snelheid zal 80km/uur bedragen.

Op een aantal plaatsen, vooral waar de N361 parallel aan het spoor loopt, voorziet het tracé in parallelwegen. De trajectbreedte bedraagt zonder parallelwegen ca. 20m; op enkele plaatsen waar aan beide zijden sprake is van parallelwegen is het totale profiel maximaal 46m breed. Bij alle aansluitingen (rond de knooppunten en op- en afritten) zal wegverlichting worden aangebracht; in de tunnels wordt met beperkte verlichting gewerkt. Om de uitstraling te beperken zal de weg buiten de knooppunten onverlicht zijn.

Zicht op huidige N361

WINSUM: VAN OOST NAAR WEST

Tracé 4b+ voorziet in een ruime oostelijke boog om Winsum waarmee de verkeerskundige ontsluiting van Winsum wordt geoptimaliseerd en ontwikkelingsmogelijkheden voor woningbouw tussen het dorp en de nieuwe weg worden gecreëerd. Echter, de woningbouwopgave voor Winsum is recentelijk sterk verminderd waardoor ook de behoefte aan nieuwe ontwikkelingsruimte veel kleiner is. Daarnaast zijn er duidelijke kanttekeningen bij de boog om Winsum. Het tracé loopt door de Winsumermeeden dat blijkens het ecologisch onderzoek een belangrijk kerngebied is voor weidevogels met hoge ecologische kwaliteiten. Daarnaast kent de boog hoge kosten en een lange omweg. Ook het Kwaliteitsteam Regiovisie Groningen-Assen geeft aan, dat het bezwaarlijk is om Winsum aan de oostzijde met een nieuwe weg 'op te sluiten', juist omdat het dorp aan deze zijde grenst aan kwalitatief hoogwaardige open landschap.

Deze aspecten zijn gedurende het visieproces aanleiding geweest voor de Provincie Groningen en de gemeente Winsum om de boog om Winsum te heroverwegen. Als resultaat daarvan is vooralsnog de keuze gemaakt om deze boog te laten vervallen en het bestaande tracé aan de westkant van Winsum te verbeteren. Deze westelijke variant wordt in deze inpassingsvisie verder uitgewerkt (Aangepast tracé 4b+, zie Box 1).

DOEL EN REIKWIJDTE VAN DEZE VISIE

Het doel van deze visie is om op hoofdlijnen aan te geven hoe de weg in de omgeving kan worden ingepast dan wel hoe de omgeving op de weg kan worden aangepast, en welke knelpunten zich daarbij voordoen. Deze visie richt zich op principeoplossingen waarbij aandacht is voor het wegprofiel, de vormgeving en inpassing van de kunstwerken en de directe omgeving. Centraal in de visie staat de inpassing van de weg in het landschap met aandacht voor de beeldkwaliteit en het omgaan met de natuurwaarden (mitigatie en compensatie), zonder daarmee de integraliteit van oplossingen uit het oog te verliezen. Om die reden is er ook aandacht voor leefbaarheid, landbouw, inrichting van de dorpsranden en de landschappelijke kwaliteit van de omgeving.

Deze visie is geen concreet inrichtingsplan. Gegeven de bestuurlijke en politieke keuze voor het tracé 4b+ - met inachtneming van de keuze voor een westelijk tracé om Winsum - geven we in deze visie aan hoe de weg kan worden vormgegeven. Een belangrijk doel daarbij is ook om, waar mogelijk, knelpunten op te heffen en nieuwe kansen te benutten; denk dan vooral aan de herwaardering van het bestaande tracé waar de verkeersdruk sterk zal teruglopen.

RELATIE MET ANDERE PLANNEN EN PROJECTEN

Een belangrijk document voor de toekomstige ontwikkelingen in Groningen is het Provinciaal Omgevingsplan 2009-2013 (POP, 17 juni 2009). Hierin zijn voor de verschillende functies van het stedelijk en landelijk gebied, en in onderlinge samenhang, de lijnen uitgezet voor de toekomst. In het POP is ruimte gereserveerd voor de ontwikkeling van het tracé 4b+ voor de ontsluiting van Noordwest-Groningen.

In de regio zelf speelt het integraal gebiedsproces Reitdiepdal, waarvoor in januari 2008 de Startnotitie Inrichtingsplan Reitdiepdal is opgesteld. Dit inrichtingsplan heeft belangrijke dwarsverbanden met de voorgenomen aanleg van het nieuwe tracé van de N361, vooral op het gebied van landschappelijke versterking en een optimale inrichting van het landelijk gebied. Belangrijke initiatief in het Reitdiepdal is het project van het Groninger Landschap 'Laat het Reitdiep weer kronkelen'. Daarnaast is de visie 'Stadsrand Groningen-Ommeland' van belang, die voortkomt uit de Regiovisie Assen-Groningen en zich uitsprekt over de integrale ontwikkeling van het gebied Reitdiepdal-Koningslaagte. Het doel van het integraal Inrichtingsplan Reitdiepdal is die verschillende plannen en project bij elkaar te brengen in een integrale gebiedsaanpak. Deze visie sluit waar relevant aan op bovengenoemde processen en initiatieven.

2

VERTREKpunTEN VOOR DE VISIE

Voor deze visie is een aantal uitgangspunten en randvoorwaarden gehanteerd:

- De inpassingsvisie heeft betrekking op het tracé 4b+ waarbij voor de passage van Winsum wordt uitgegaan van het verbeteren van het bestaande tracé aan de westkant;
- Natuurwaarden dienen zo veel als mogelijk te worden gespaard; waar dat niet kan worden mitigerende en compenserende maatregelen voorgesteld;
- Aanleg van de nieuwe weg geeft uitdrukkelijk mogelijkheden om elders wegen verkeerskundig af te waarderen of overbodig asfalt op te ruimen;
- Er wordt aandacht geschonken aan cultuurhistorische en archeologische elementen;
- Er wordt rekening gehouden met de functies landbouw (ontsluiting, verkaveling), wonen en recreatie. Voor de recreatie zijn zowel de oost-west als de noord-zuid verbindingen van belang;
- Bij de landschappelijke inpassing van de weg vormt zowel de beleving van de automobilist een uitgangspunt als de wijze waarop de weg vanuit de omgeving wordt beleefd.

Voor de totstandkoming van de visie is, behalve van de in het MER (en aanvullingen daarop) bijeengebrachte informatie, gebruik gemaakt van een aantal bouwstenen. Deze betroffen onder meer:

1. De ecologische beoordeling van het tracé 4b+ (Brenninkmeijer 2010);
2. De discussies met de Klankbordgroep, een ambtelijke sessie in maart 2009, de inbreng van betrokkenen uit de streek¹ (onder meer via een informatiebijeenkomst op 22 april 2009 en via ingebrachte zienswijzen.);
3. De adviezen en handvatten van het Kwaliteitsteam Regiovisie Groningen-Assen. Hieronder wordt een aantal van deze bouwstenen kort toegelicht.

TRACÉ 4B+ (VARIANT WINSUM-WEST)

Uitgangspunt voor de visie is het door de Staten gekozen tracé 4b+. Dit tracé is voor een belangrijk deel gebaseerd op het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) uit de MER (Arcadis 2008b-c). Dit tracé wijkt in het zuiden (op vijf locaties tussen Noorderhoogebrug en Sauwerd) en in het noorden (bij Mensingeweer) af van het voorkeurstracé 4b (zie Box 1).

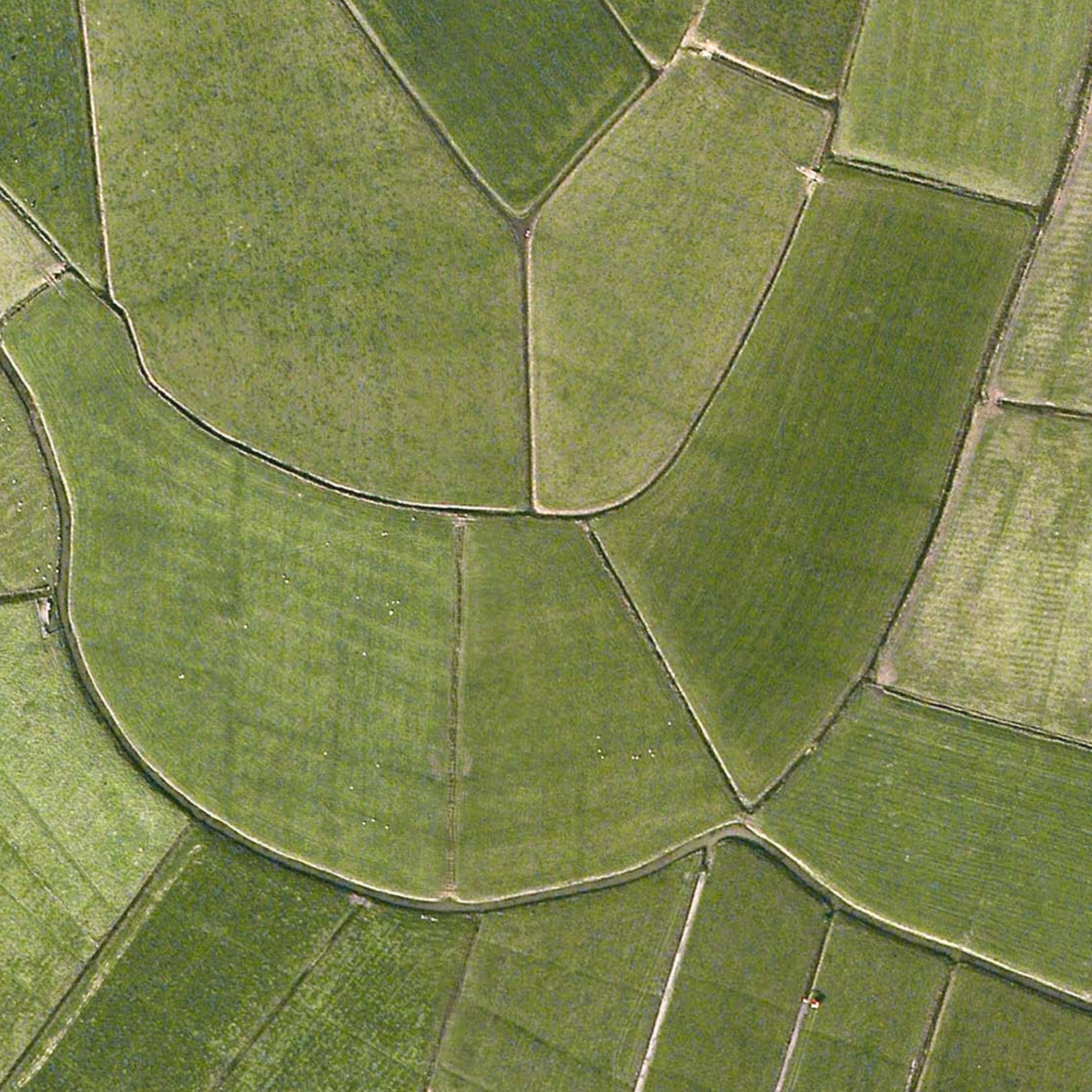
Zoals aangegeven in de inleiding is in deze visie voor wat betreft de passage van Winsum van het 4b+ tracé afgeweken ten faveure van het bestaande tracé aan de westkant van Winsum. Voorts is de aansluiting ten zuiden van Adorp vervallen in plaats waarvan er bij de Munnikeweg een aansluiting is voorzien. Buiten deze aanpassingen is zorgvuldig naar de noodzaak van parallelwegen gekeken en zijn deze als resultaat daarvan op een aantal plaatsen komen te vervallen. In Box 1 wordt dit tracé, dat in deze visie is gehanteerd, als uitgangspunt nader beschreven. Als in de verdere tekst over 'het tracé' wordt gesproken, dan heeft dat betrekking op dit Aangepaste tracé 4b+.

De nieuwe weg biedt ruimte om kritisch naar de bestaande wegen te kijken en biedt mogelijkheden om het bestaande tracé verkeerskundig af te waarderen en qua leefbaarheid en inpassing her te waarderen (minder verkeer, betere inpassing in omgeving). Dit is in het bijzonder van belang voor de dorpskernen en voor het traject Winsumerweg – Oude Adorperweg dat door het Reitdiepdal ('t Hemelrijk) loopt en hier onderdeel is van de Ecologische hoofdstructuur.

ECOLOGISCHE BEOORDELING

Een belangrijke basis voor deze visie is een ecologische beoordeling van het tracé 4b+, waarbij het door de Staten gekozen tracé is getoetst aan de ecologische wet- en regelgeving (Brenninkmeijer 2010). Voor deze beoordeling is in 2009 aanvullend ecologisch veldonderzoek uitgevoerd (Buro Bakker 2009). De ecologische beoordeling vormt ook de basis voor de voorgestelde maatregelen voor mitigatie en compensatie die in deze visie zijn opgenomen.

¹ Vanuit de streek zijn actief zienswijzen en voorstellen ingebracht door de verschillende dorpsbelangen (Eenrum, Garnwerd, Mensingeweer, Sauwerd, Wetsinge), de Belangengroep N361, LTO Noord, de Milieufederatie Groningen, Stichting Het Groninger Landschap, Vereniging duurzame landbouw Stad en Ommeland)

ADVIES KWALITEITSTEAM REGIOVISIE GRONINGEN-ASSEN

Belangrijke input vormde het advies van het Kwaliteitsteam Regiovisie Groningen-Assen. Als voorbereiding op het advies is een gezamenlijk veldbezoek gebracht. Het advies van het Kwaliteitsteam kan op hoofdlijnen als volgt worden samengevat:

Het Kwaliteitsteam geeft aan, dat het voor het ontwerp van belang is de weg te accepteren als een nieuw onderdeel van het landschap, waarbij een 'zelfbewuste' N361 het landschap niet in de weg hoeft te zitten. Het ontwerp voor het nieuwe tracé kan ruimte scheppen voor toekomstige functies en juist gesitueerde, incidentele bebouwing. Naast bebouwing kan trefzekere beplanting meehelpen de weg in het landschap te verankeren. Het Kwaliteitsteam beschouwt het ontwerpen van de bundel spoor – N361 als een essentiële uitwerkingsopgave voor het ontwerp en adviseert wat dat betreft de ruimte binnen het MER zoveel mogelijk te benutten. Zij adviseert waar mogelijk het wegtracé 4b+ te ontrafelen, vooral op het punt van de parallelwegen: zijn ze echt nodig en waar kan het bestaande wegennet deze functie overnemen?

Voor wat betreft de boog om Winsum vraagt het Kwaliteitsteam om een heroverweging van deze variant, mede omdat zij de noord- en oostkant van Winsum als een 'landschappelijke troef' beschouwd voor een hoogwaardig woonmilieu. Tenslotte vraagt het team aandacht voor de compensatie van natuurwaarden in het kader van de Ecologisch hoofdstructuur en de herwaardering van het bestaande tracé. Er dient gewaakt te worden voor versnippering en ingezet te worden op een versterking van de EHS. Ook maakt de herwaardering van het bestaande tracé een versterking mogelijk van de ontspannen woonmilieus in Adorp en Sauwerd.

Hoogtekaart met tracé

3

LANGS DE FLANKEN VAN HET REITDIEP

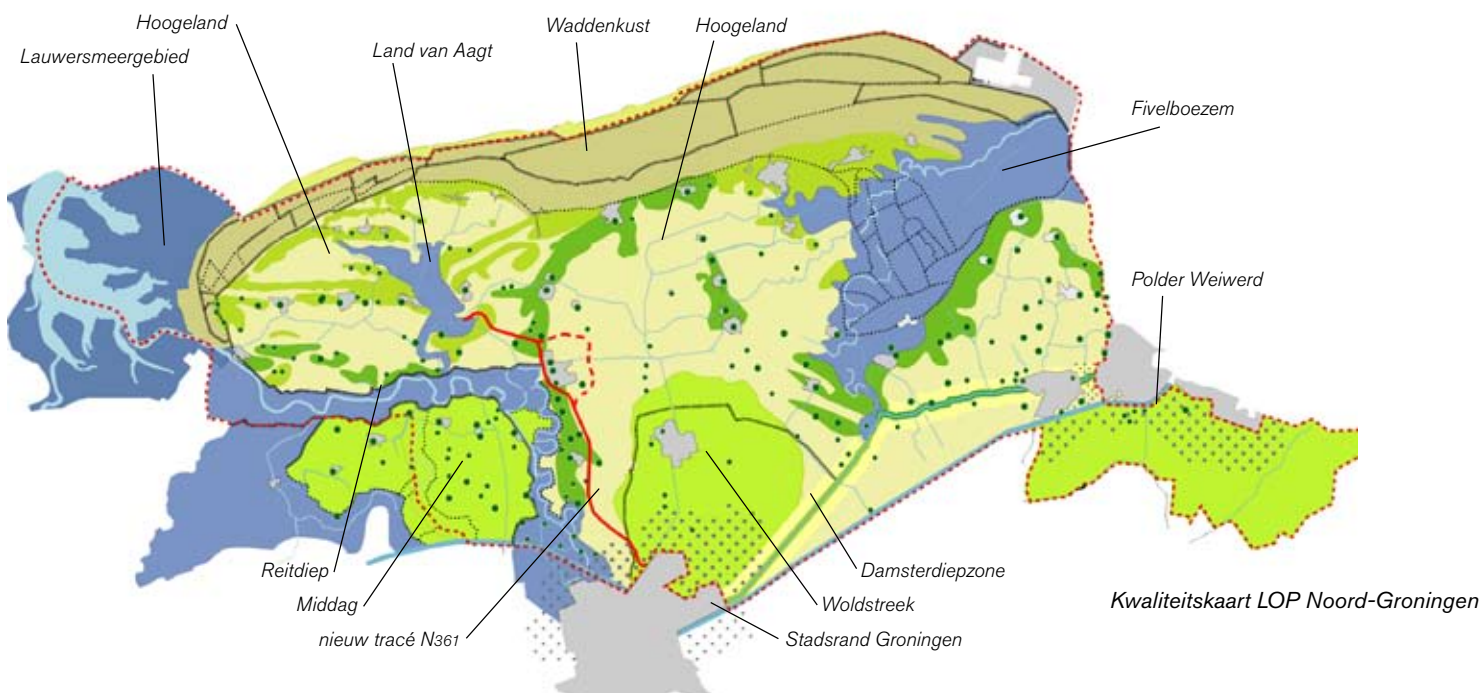
Het Aangepaste tracé 4b+ van de N361 loopt over de oostelijke flank van het Reitdiep. Het tracé doorloopt diverse landschappen, passeert verschillende dorpen, doorsnijdt historische en recreatieve structuren en raakt aan gebieden met hoge natuurwaarden. In dit hoofdstuk worden beknopt de bestaande kenmerken en waarden van het gebied beschreven.

DE ONDERGROND: BODEM EN WATER

Wanneer het tracé wordt geprojecteerd op een hoogtekarta van het gebied is in één oogopslag duidelijk dat het tracé over de oostflank van het Reitdiep loopt, over de oostelijke oeverwal. De kronkelende (fossiele) meanders van Hunze en Reitdiep springen er op de kaart opvallend uit. Ook in het landschap zelf, zeker wanneer ze vol staan met water, zijn ze door de hoogteverschillen over korte afstand goed te herkennen. Het Oude Diepje bestaat uit een aantal oude meanders van het vroegere Reitdiep. Ook in het Selwerderdiepje en in de Koningslaagte liggen nog restanten van de oude loop van het Reitdiep. Oostelijk van deze meanders bevindt zich de oeverwal met daarop een reeks van wierden. Deze wierden zijn te herkennen als witte stippen op de kaart; het zijn oude bewoningskernen in een gebied dat regelmatig overstroomde. Het tracé loopt over de oeverwal en raakt in een enkel geval één van deze wierden.

De oeverwal bestaat uit een relatief zavelige bodem, die minder is ingeklonken dan de klei en veenbodems ten oosten van de oeverwal. Vanaf de oeverwal loopt het landschap daarom in oostelijke richting geleidelijk af. Ten oosten van Winsum, in het gebied van de Meeden, zijn op de kaart de ten behoeve van de baksteenfabricage afgetichelde gronden duidelijk zichtbaar.

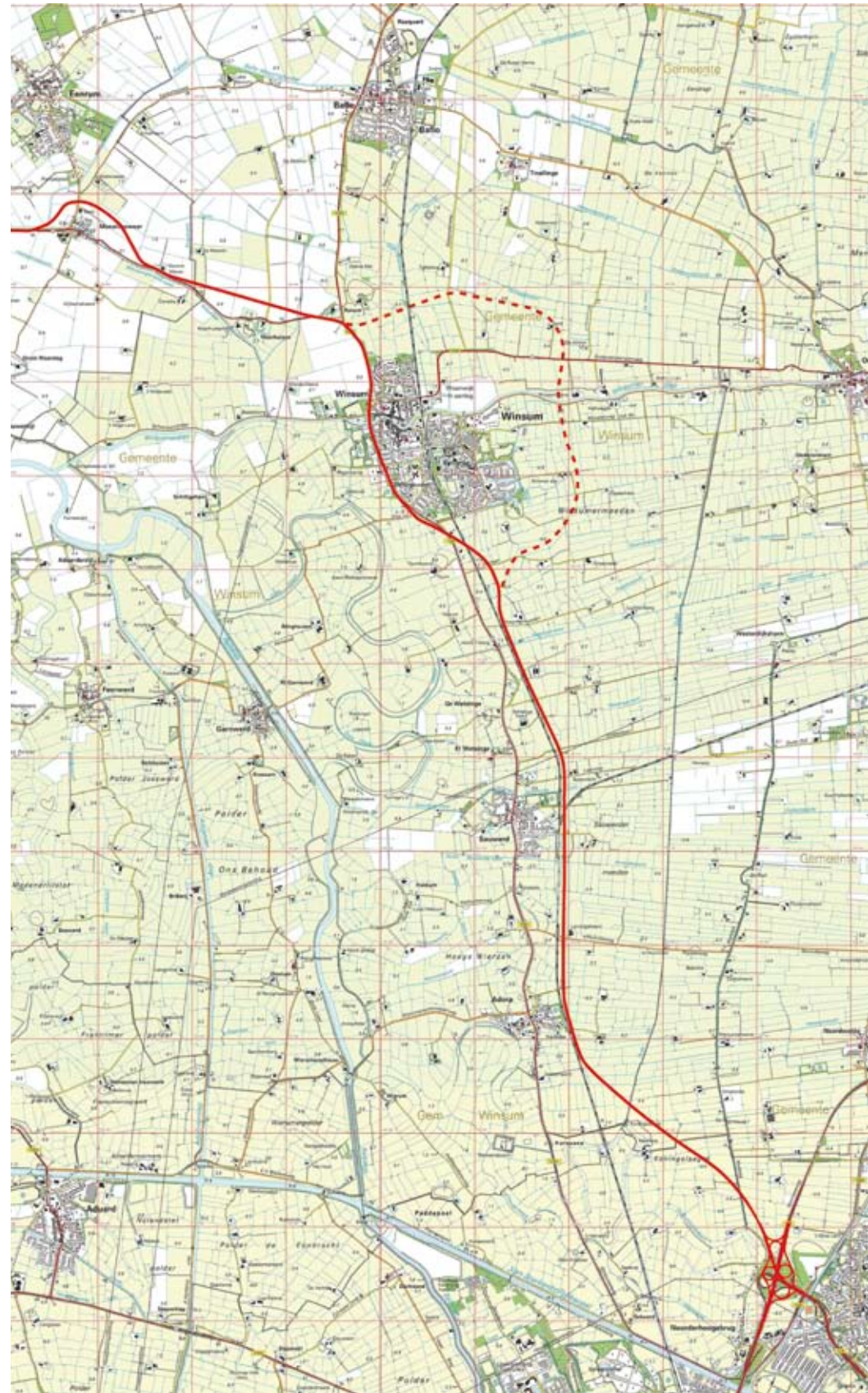
Het gebied rond het tracé bestaat zo goed als geheel uit kleigronden die al naar gelang de hoogteligging en drooglegging (aangehouden waterpeil) meer of minder nat zijn. De oeverwal is met zijn relatief hoge ligging goed ontwaterd en relatief droog. Reden voor de vroegere bewoners om zich juist daar te vestigen. De laagten in het Reitdiepdal en de Winsumermeeden zijn juist nat. In het zuiden van het Reitdiepdal, in de Koningslaagte en 't Hemelrijk is sprake van invloed van grondwater. De druk van het grondwater in de diepere ondergrond is hier zo groot, dat het grondwater tot in de sloten en tot hoog in het bodemprofiel reikt: in deze situatie is er sprake van kwel. Deze grondwaterkwel maakt het gebied van de Koningslaagte bijzonder, omdat veel vegetaties en bepaalde diersoorten gebonden zijn aan deze kwelsituaties met schoon en kwalitatief goed grondwater. De stroming van het grondwater is door de stugge en slecht doorlatende kleiondergrond heel langzaam. Kwel treedt op in de laagten, in de praktijk in de oude meanders van de vroegere riviertjes.

Topografische kaart 1900 met tracé

Topografische kaart 2000 met tracé

LANDSCHAP

Van noord naar zuid en oost naar west doorkruist het tracé diverse kenmerkende landschapstypen van deze hoek van Groningen, elk met hun eigen onderscheidende kenmerken. Ze worden hier van noord naar zuid kort benoemd:

Hoogeland

Rond Mensingeweer raakt het tracé het Hoogeland: een weids akkerbouwgebied met een onregelmatige blokverdeling met kruinige percelen.

Oeverwal

Het tracé is voor een belangrijk deel over de oeverwal geprojecteerd: een half open, soms enigszins besloten en hoger gelegen landschap. In het noorden gaat de oeverwal over in het Hoogeland. Kenmerkend is de reeks van grote en kleine wierden: Adorp, Sauwerd, Klein Wetsinge, Groot Wetsinge en Ranum. De grotendeels beplante, huidige weg in het zuiden bij 't Hemelrijk richting Winsum in het noorden, volgt de hoogst gelegen gronden op de oeverwal en rijgt de wierden als een kralensnoer aan elkaar.

De Meeden

Ten oosten van de Oeverwal ligt het open weidegebied van de Meeden met in het noorden de typische afgetichelde laagten. De Meeden hebben een regelmatige blokverdeling die haaks staat op de oeverwal. De Meeden worden vanaf de oeverwal ontsloten door tientallen wegen die doodlopen in het gebied. De boerderijen liggen op de overgang van de oeverwal naar de Meeden.

Koningslaagte

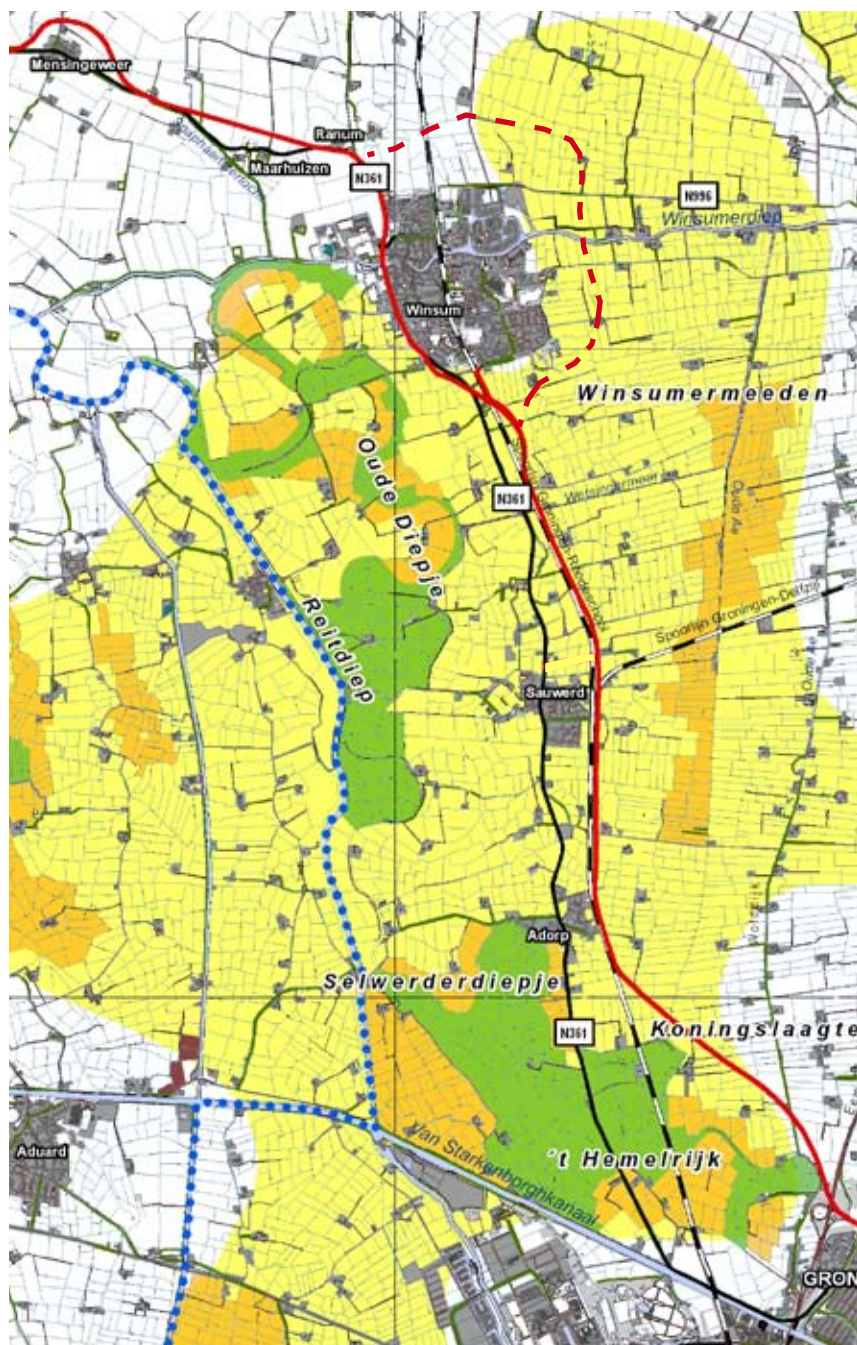
Vanaf Aduard naar de Wolddijk ligt het tracé in de Koningslaagte (en schampt de EHS aldaar), onderdeel van het Reitdiepdal ten noorden van de stad. Het is een zeer open weidegebied met een onregelmatige blokverdeling. De meanders van de Hunze zijn in het veld duidelijk herkenbaar als natte laagten.

Woldstreek

Nabij de Noorderhoogebrug snijdt het tracé door de zuidhoek van de Woldstreek. Dit is een voormalig veengebied met lange strookvormige percelen. Het landschap heeft een open karakter. De Woldstreek wordt omzoomd door de Wolddijk: een kade die grotendeels in de singelbeplanting staat.

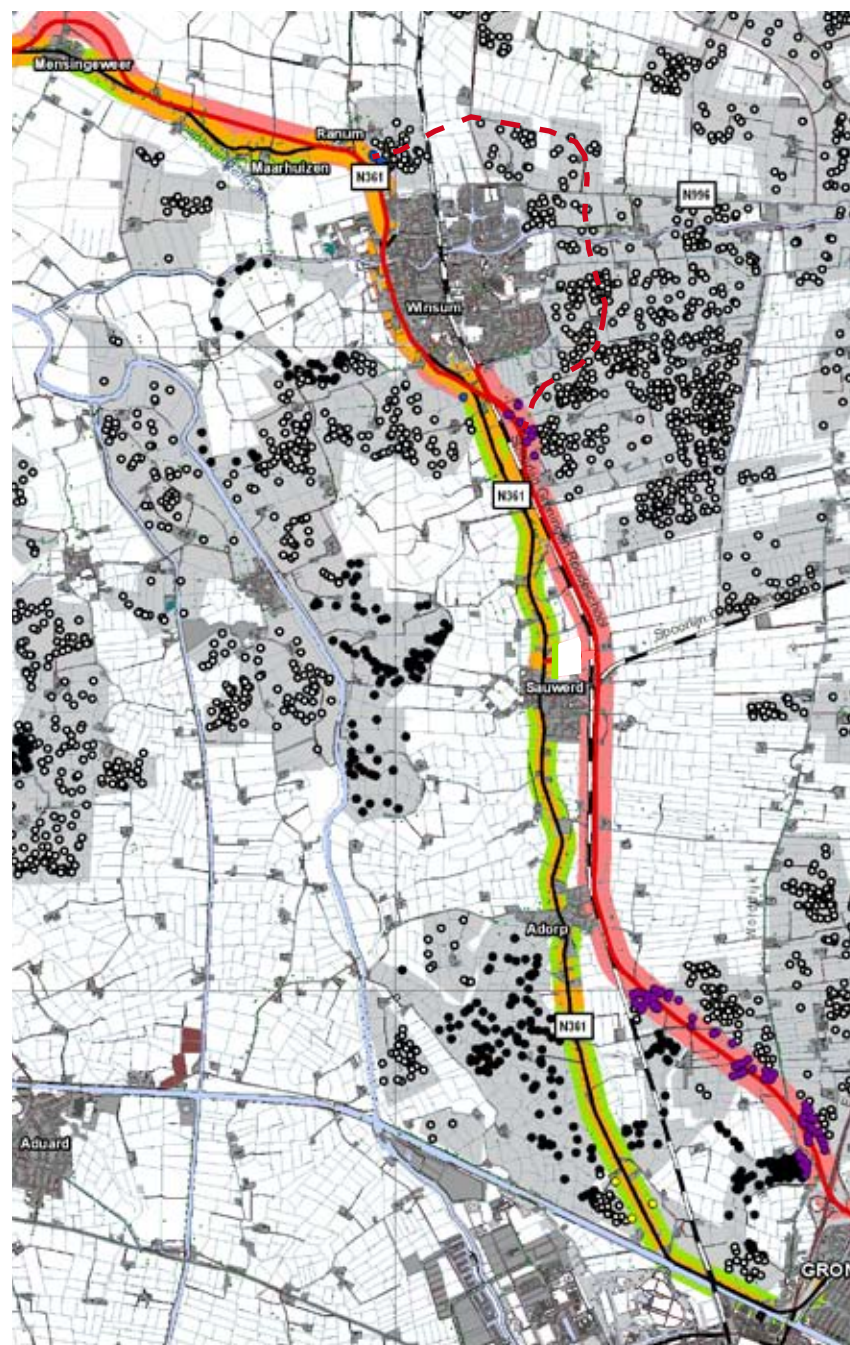

Landschapstypen

Ecologische Hoofdstructuur rondom tracé N361 en het aangepaste tracé 4b+
Noord-West Groningen

- EHS natuur
- EHS beheersgebied
- weide en akkernatuur
- ... Ecologische Verbindingszone
- aangepast tracé 4b+
- huidige tracé

Weidevogels en verstoring rondom huidig tracé N361 en het aangepaste tracé 4b+
Noord-West Groningen

- minder verstoorde weidevogels
- blijvend verstoorde weidevogels
- nieuw verstoorde weidevogels
- afnemende verstoring wegen
- blijvende verstoring wegen
- nieuwe verstoring wegen
- weidevogels 2008
- weidevogels 2006
- gekarteerde gebieden
- aangepast tracé 4b+
- huidige tracé

ARCHEOLOGIE

Het tracé voert vrijwel geheel door een gebied met hoge archeologische verwachtingswaarden betreffende de wierdenperiode. Het gebied rondom Ranum en noordelijk van Groot Wetsinge heeft een hoge verwachting ten aanzien van waarden uit de Steentijd. De meeste (voormalige) wierden in het gebied zijn reeds aangewezen als wettelijk beschermd monument. De overige terreinen zijn planologisch beschermd. Archeologische waarden zijn verder te verwachten op voormalige borgterreinen en historische boerderijplaatsen.

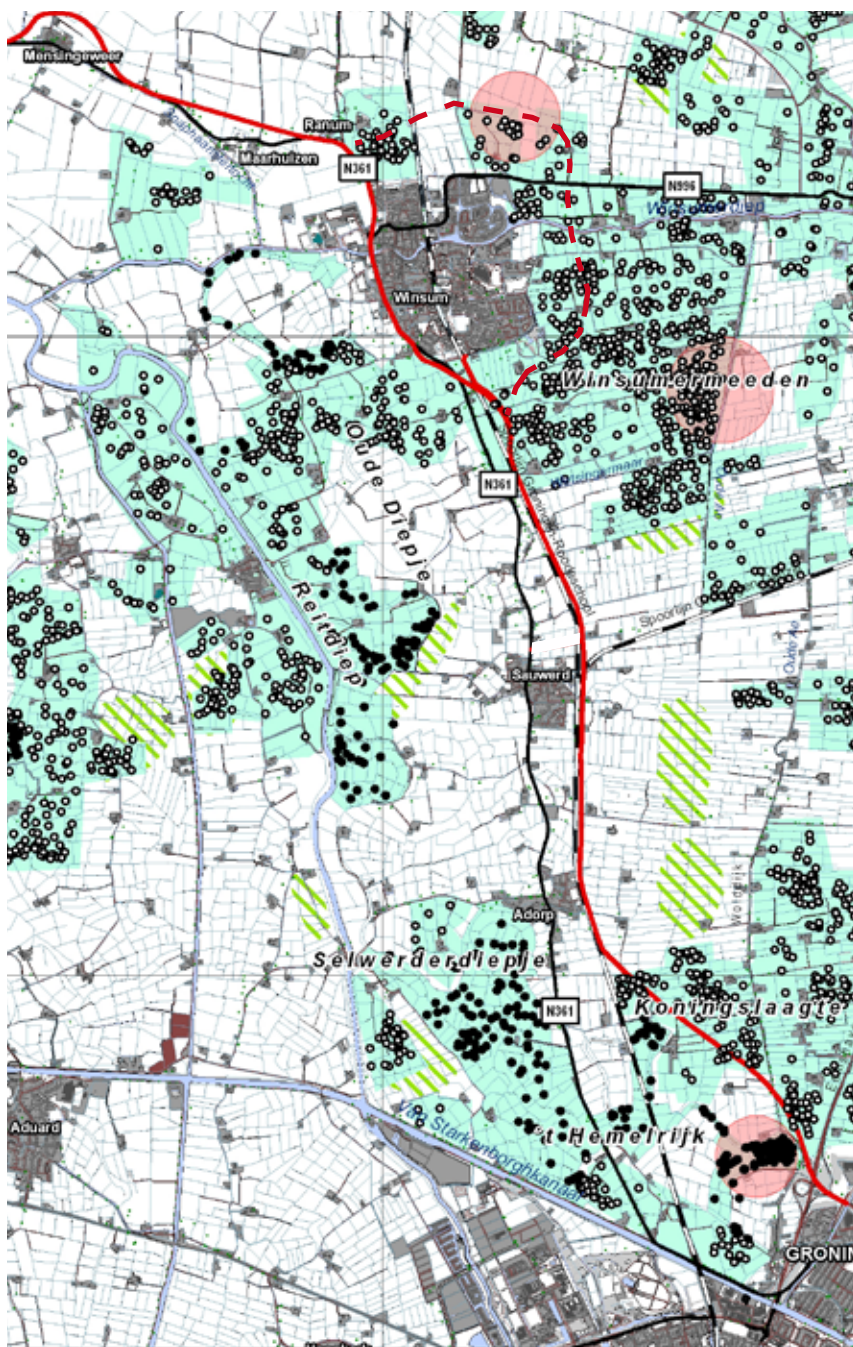
NATUUR

De omgeving van Het Reitdiepdal en omgeving kent een bijzondere natuur vanwege de combinatie waterrijke en open landschappen. Enerzijds is er het open landschap van het Reitdiep, voor een belangrijk deel bestemd en beheerd als natuurgebied, en anderzijds het open landschap van de Meeden, dat zijn kwaliteiten eveneens ontleent aan het sterk open karakter. De oeverwal ligt daartussen en is met zijn bewoning en beplanting juist minder van belang voor de waarden van het open landschap.

Een deel van het Reitdiepdal en omgeving is beschermd natuurgebied. Grote delen van het Oude Diepje, het Selwerderdiepje, 't Hemelrijk en de Koningslaagte behoren tot de Ecologische Hoofdstructuur of EHS. Het Reitdiep vormt binnen de EHS een belangrijke (natte) ecologische verbindingszone. Kernkwaliteiten van de EHS zijn hier weidevogels (broedvogels) en in het winterhalfjaar foeragerende en rustende steltlopers en eenden. Rondom de EHS ligt een groot areaal aan 'weide- en akkernatuur' dat door de provincie Groningen in het POP is beschermd voor weide- en akkerbroedvogels. Dit areaal is aangewezen als 'weide- en akkernatuur'. Boeren spelen hier een belangrijke rol bij de invulling van het agrarisch natuurbeheer. Het tracé loopt vlak langs de EHS en een (klein) deel van de EHS valt daardoor binnen de invloedssfeer van het tracé.

De ecologische kwaliteiten van het gebied rond het tracé zijn in de ecologische beoordeling nader uitgewerkt. De belangrijkste natuurwaarden in het gebied betreffen weidevogels (zie Box 2, pag. 22) en overwinterende steltlopers en watervogels. Hoge dichtheden van broedende weidevogels zijn aan te treffen in de Winsumermeeden, de Koningslaagte en het Reitdiepdal: de verspreiding van deze weidevogels kan worden afgelezen aan de bijgaande figuren. Delen van het open gebied in het Reitdiepdal en de Winsumermeeden fungeren ook als foerageer- en rustgebied voor watervogels (vooral smient en wilde eend) en overwinterende steltlopers (vooral goudplevier en Kievit). Ten westen van Noorderhoogebrug en ten zuiden en ten noorden van Winsum, liggen slaap- en rustplaatsen van grutto's en andere steltlopers. De slaapplekken in de Koningslaagte en de sloten in de omgeving worden door kleine aantallen lepelaars in het voorjaar gebruikt om te foerageren en te rusten.

Naast vogels zijn er ook andere beschermde diersoorten in het gebied rond het tracé aan te treffen. In de Koningslaagte en rond de Wolddijk bevindt zich een populatie van de poelkikker, een zwaar beschermde soort in Nederland en Europa (aangewezen in de Europese Habitatrichtlijn). Nabij Noorderhoogebrug, Sauwerd en in de Koningslaagte tot aan Adorp komt blijkens het uitgevoerde ecologisch onderzoek op een aantal plaatsen de zwaar beschermde waterspitsmuis voor. Daarnaast is in een aantal sloten bij Winsum en Mensingeweer de matig zwaar beschermde kleine modderkruiper aangetroffen. Langs het tracé zijn op een aantal plaatsen vliegroutes, foerageergebieden en enkele verblijfplaatsen van vleermuizen aan te treffen. Dat is relevant omdat alle vleermuizen zwaar zijn beschermd in Nederland.

Weidevogels rondom de huidige N361 en het aangepaste tracé 4b+ Noord-West Groningen

- steltloperslaapplaatsen
- ▨ overige relevante gebieden voor weidevogels
- de in 2006 en 2008 geïnventariseerde gebieden
- weidevogels 2006
- weidevogels 2008
- aangepast tracé 4b+
- huidige tracé

Box 2. Weidevogels

Het Reiterdiepdal en de Winsumermeeden zijn belangrijke broedgebieden voor weidevogels. Weidevogels vinden hier in het open landschap met vochtige tot natte graslanden een geschikt broedbiotoop. Wanneer die graslanden op de juiste wijze worden gebruikt en beheerd – over het algemeen een extensief tot matig intensief graslandgebruik waarbij een groot deel van het grasland laat wordt gemaaid – kunnen weidevogels er prima standhouden.

In het gebied komen veel weidevogels voor, waarvan negen soorten vermeld zijn op de Rode Lijst. Grutto, tureluur, Kievit en scholekster komen er in hoge dichtheden voor. Op de bijgaande kaart is de verspreiding van de weidevogels goed te zien. Vlakbij of in de omgeving van het tracé liggen twee belangrijke concentratiegebieden met hoge dichtheden aan broedende grutto's en tureluurs: de Koningsslaagte (zowel het EHS-gebied als het agrarisch gebied) en het agrarisch gebied ten zuidoosten van Winsum. Het Aangepaste tracé 4b+ mijdt de Winsumermeeden waardoor deze concentratiegebieden van weidevogels niet worden doorsneden.

De weidevogelstand staat in Nederland de laatste decennia sterk onder druk. Deze achteruitgang is ook aan de Groningse graslandgebieden niet voorbij gegaan. In veel weidevogelgebieden ten noorden van de stad Groningen is de dichtheid aan weidevogels in de periode 1998-2008 sterk afgenomen: weidevogels zijn in Paddepoel en Garnwerd met een factor twee tot vier afgenomen, waarbij de grutto in Paddepoel vrijwel is verdwenen. In de Koningsslaagte zijn de aantallen van grutto en scholekster de laatste 10 jaar min of meer gelijk gebleven, terwijl de tureluur en de Kievit zijn toegenomen. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de vernatting van een deel van het gebied en het toegesneden weidevogelbeheer van Het Groninger Landschap. Hierdoor zijn voor de weidevogels, vooral voor Kievit en tureluur, gunstige en aantrekkelijke omstandigheden gecreëerd. Ook soorten als kuifeend en de schaarse slobbeend lijken hiervan te profiteren. In het agrarisch gebied weten weidevogels zich op een aantal locaties ook goed te handhaven, met name in het gebied ten noorden van de Koningsslaagte en in de Winsumermeeden. Hier wordt weidevogelbeheer gevoerd door de boeren die zijn aangesloten bij de agrarische natuurvereniging Stad en Ommeland. Voor meer informatie over weidevogels in het gebied rond het tracé wordt verwezen naar de ecologische beoordeling. (Brenninkmeijer 2010).

LANDBOUW

Landbouw is de belangrijkste drager van het landschap. In het gebied is in de afgelopen jaren de ruilverkaveling Sauwerd afgesloten; de verkaveling van veel agrarische bedrijven is echter niet optimaal. Dit heeft te maken met de ontwikkelingen in het gebied maar zeker ook met die in de landbouw zelf waarbij de tendens is dat er minder maar over het algemeen grotere bedrijven ontstaan.

Rondom Mensingeweer zijn de hogere en zavelige gronden uitermate geschikt voor akkerbouw. De Meeden en de oeverwal zijn vooral in gebruik als grasland voor de melkveehouderij. In de Meeden en aansluitend op de Koningslaagte vindt agrarisch natuurbeheer plaats gericht op weidevogels, waarbij de Vereniging Stad en Ommeland een belangrijke en stimulerende rol speelt. De deelname onder boeren is groot en er worden goede resultaten met het weidevogelbeheer geboekt. Een groot deel van de Koningslaagte is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur, en als zodanig in eigendom en beheer bij Het Groninger Landschap. Het extensieve agrarische beheer hier is afgestemd op ecologische doelstellingen.

WONEN EN WERKEN

Winsum is aangewezen als een groeikern; hier liggen plannen om aan de noordoostkant aan weerszijde van het Winsumerdiep een nieuwe woonwijk te realiseren. Recentelijk is duidelijk geworden dat de woningbouwopgave van Winsum voor de toekomst veel minder groot is dan eerder voorzien. Aan de noordwestzijde is op termijn een uitbreiding van het bestaande bedrijventerrein voorzien.

Mensingeweer, Adorp en Sauwerd zijn kleine en idyllische dorpen; de nieuwbouwopgave is hier afwezig of zeer beperkt. De relatieve rust in deze dorpen wordt verstoord door het doorgaande verkeer over de huidige N361 dat zich door de centra van deze dorpen perst. Het dorp Noorderhoogebrug ligt aan de Wolddijk in de schaduw van de ring om Groningen.

RECREATIE

Er is sprake van een aantrekkelijk landschap, waarbij vooral het Reitdiepdal een belangrijke trekpleister is. Fietsen en wandelen zijn de belangrijkste vormen van recreatie. De belangrijkste doorgaande fietsroute van noord naar zuid loopt via het bestaande tracé van de N361 over de oeverwal (vrij liggende fietspaden). De Wolddijk vormt een andere belangrijke (fiets) route in noordelijke richting.

De Meeden ten oosten van de oeverwal zijn beperkt toegankelijk. De meeste insteekwegen lopen dood. Er zijn hier drie verbindingen van west naar oost: ter hoogte van de Koningslaagte, de Munnikeweg (veel autoverkeer) en de fietsverbinding via de weg Winsumermeeden. Tussen Winsum en Mensingeweer loopt een aantrekkelijke fietsroute langs het Mensingeweerster Loopdiep. Voorts geldt, dat de Koningslaagte en het Reitdiepdal belangrijke uitloopgebieden voor de stad zijn, om te wandelen, fietsen en in combinatie daarmee voor de beleving van natuur en landschap.

4

BEDREIGINGEN, KNELPUNTEN EN KANSEN

De aanleg van een nieuwe weg in een oud landschap betekent dat bestaande functies moeten wijken of onder druk komen te staan terwijl er tegelijkertijd kansen ontstaan om bestaande knelpunten op te lossen. Een belangrijk onderdeel van de totstandkoming van deze visie betrof de vraag hoe hier met de inpassing van de weg mee kan worden omgegaan. Dit hoofdstuk is een korte weerslag van de kansen en bedreigingen die de aanleg van de N361 volgens het Aangepaste tracé 4b+ met zich meebrengt. Het tracé wordt geconfronteerd met de huidige kenmerken en waarden van het gebied, wat leidt tot een overzicht van bedreigingen (knelpunten) en mogelijke kansen voor de volgende thema's:

- landschap
- archeologie
- natuur en water
- landbouw
- wonen en werken
- recreatie

LANDSCHAP

Het tracé loopt grotendeels gebundeld met het spoor over de kwelderwal en pakt aan de westkant van Winsum het bestaande tracé op. De landschappelijk grootste invloed betreft de doorsnijding van het open gebied van de Koningslaagte, vanaf Noorderhoogebrug richting Adorp met een ondertunneling van de Wolddijk.

Bedreigingen & knelpunten

- Aantasting van de rust (stille en luwte).
- Aantasting van de openheid; (verhoogd) wegtracé, taluds van viaducten, geluidsvoorzieningen, bebording en verlichting nabij knooppunten en rotondes.
- Doorsnijding landschappelijke en cultuurhistorische structuren en elementen (bijvoorbeeld onregelmatige blokverkaveling, radiaal verkavelingspatroon rondom wierden, historische wegen, maren).
- Breed profiel (in geval van hoofdweg + parallelweg) dat niet past bij de 80km/h functie van de weg en 'los' komt te liggen van het landschap.
- Verrommeling van restructies en oeverhoeken omdat de landbouw als drager wegvalt.
- Complexe knooppunten waar de N361 aansluit op het bestaande wegennet.

Kansen

- Verkeerskundig afwaarderen bestaand tracé. Door de aanleg van het nieuwe tracé ontstaan er kansen voor herprofilering van het bestaande tracé, waarbij er recht gedaan kan worden gedaan aan de landschappelijke, historische en recreatieve betekenis van deze route. Gezocht moet worden naar een profiel dat past bij de nieuwe functie van de weg (erftoegangsweg).
- Aaneengesloten Hunzelaagte. Het bestaande tracé doorsnijdt tussen 't Hemelrijk en Selwerd het voormalige stroomgebied van de Hunze. Het nieuwe tracé voert om dit gebied heen. Door afwaardering van het bestaande tracé kan de landschappelijke en ecologische continuïteit van de Hunzelaagte in hoge mate worden versterkt.

Mogelijkheden voor inpassing

Voor behoud van rust en openheid is de ligging van het tracé bepalend. Het Aangepaste tracé 4b+ bundelt spoor en de nieuwe N361 en mijdt de Winsumermeeden. De belangrijkste aantasting van de openheid en rust vindt plaats nabij de Koningslaagte. Met een zorgvuldige inrichting kunnen de negatieve effecten deels worden gecompenseerd en gemitigeerd. Om de openheid van het landschap zo veel mogelijk te behouden kan voor tunnels in plaats van viaducten gekozen worden, of door aansluitingen verdiept uit te voeren.

Het doorsnijden van landschappelijke en historische structuren is niet altijd te vermijden. Het negatieve effect kan worden beperkt door het versterken van de herkenbaarheid van historische patronen (bijvoorbeeld aanvullen van beplanting, natuurlijke oevers).

Voor een goede inpassing kan ook worden gekozen voor een smal profiel, door alleen parallelwegen te realiseren waar ze echt nodig zijn. Daarnaast kan met een zorgvuldig ontworpen profiel, beplanting, en inrichting van de bermen de weg worden verankerd in het landschap. Verrommeling van overhoeken ligt bij een nieuwe weg op de loer. Dit kan worden voorkomen door ze voldoende groot te maken zodat ze interessant blijven voor de landbouw, kleine overhoeken dienen een passende inrichting te krijgen die past bij de kenmerken van het Groninger landschap.

ARCHEOLOGIE

Het gekozen tracé mijdt grotendeels de bestaande en bekende archeologische locaties als wierden en maren, maar gaat tevens door een gebied met hoge verwachtingswaarde wat nader onderzoek verlangt. In het MER is archeologie globaal in de afweging meegenomen bij de keuze van het tracé. Op één plaats, tussen Adorp en Sauwerd, wordt wel een voormalige wierde doorsneden die ook door het spoor wordt gekruist. Het doorsnijden van deze wierde is inherent aan de keuze voor een bundeling van weg en spoor.

Bedreigingen & knelpunten

- Verstoring archeologische waarden in gebieden met hoge verwachtingswaarden.
- Aantasting beschermde archeologische monumenten.
- Ingevolgde de Wamz dienen de verwachte waarden van te voren te zijn onderzocht hetgeen opgraving kan inhouden met bijbehorende kosten.

Kansen

- Versterken herkenbaarheid archeologische en cultuurhistorisch waardevolle terreinen zoals boerderijplaatsen, wierden en borgterreinen.

NATUUR

Het Aangepaste tracé 4b+ volgt grotendeels de kwelderwal en loopt ten westen van Winsum over het bestaande tracé. Het tracé loopt niet door de EHS maar op korte afstand daarvan in de Koningslaagte. Doordat de Winsumermeeden worden gemeden (vervallen van de oostelijke boog om Winsum) blijven de belangrijke ecologische kwaliteiten van dit gebied gespaard; dit is een aanzienlijk verschil met het tracé 4b+. De belangrijkste effecten van het voorliggende tracé bestaan uit de aantasting van weidevogelbroedgebied in de Koningslaagte, de (beperkte) invloed op de EHS en uit het doorsnijden van de populatie poelkikkers in de Koningslaagte. In de ecologische beoordeling is uitgebreid op de effecten ingegaan; deze worden hierna puntsgewijs opgesomd.

Bedreigingen & knelpunten

- Verlies van broedgebied van weidevogels in de Koningslaagte en omgeving; dit verlies wordt geraamd op ca. 26 broedparen die broeden in het gebied dat verdwijnt door het ruimtebeslag van de weg en de verstoring die in het aanpalend gebied optreedt.
- Uitstraling van de weg richting de Ecologische Hoofdstructuur in de Koningslaagte (over 3,6ha).
- Doorsnijding van een belangrijk open weidegebied, aangewezen als 'weide- en akkernatuur' (versnippering, tracé ligt tussen slaappleats en broedgebied weidevogels). Het ruimtebeslag van de weg heeft betrekking op een verlies van ca. 13ha.
- Aantasting van de populatie poelkikkers in de omgeving van de Koningslaagte, Wolddijk en Noorderhoogebrug.
- Doorsnijding op enkele plaatsen van (potentieel) leefgebied van de waterspitsmuis.
- Mogelijke verstoring van vliegroutes, foerageergebieden en enkele verblijfplaatsen van vleermuizen.

Kansen

- Verkeerskundig afwaarderen van het traject Winsumerweg – Oude Adorperweg door de Ecologische Hoofdstructuur biedt de kans om de EHS in dit deel van het vroegere Hunzedal als een ecologische eenheid in te richten en te beheren.

Mogelijkheden voor inpassing

De keuze voor het tracé bepaalt in sterke mate de effecten op de natuurwaarden in het gebied. Door het laten vallen van de oostelijke boog om Winsum wordt voorkomen dat de ecologische kwaliteiten van dit deel van de Winsumermeeden worden aangetast. Inherent aan de keuze voor de passage van de Koningslaagte is dat aantasting van natuurwaarden optreedt. Deze kunnen ook bij een optimale inpassing niet worden vermeden. Dat betekent dat er vanuit de wet- en regelgeving, en vanuit de wens van de Staten bij de keuzen voor het 4b+ tracé, sprake zal moeten zijn van mitigatie en compensatie.

Mitigatie heeft vooral betrekking op de aanleg van faunapassages of andere kleinschalige aanpassingen die de effecten voor waterspitsmuis, vleermuizen en andere diersoorten grotendeels voorkomen of verminderen. Voor weidevogels is dit niet afdoende en is compensatie nodig over een oppervlak van ca. 51ha met een zodanige kwaliteit dat hier een vergelijkbare hoge dichtheid kan broeden als in het areaal dat verloren gaat dan wel wordt verstoord. Om de duurzaamheid van de compensatie te borgen wordt geadviseerd zeker de helft van dit areaal te verwerven. Voor de EHS geldt dat over een oppervlakte van 3,6 ha sprake is van toenemende verstoring; echter door de sterke verkeerskundige afwaardering van het bestaande tracé ten zuiden van Adorp neemt de verstoring daar ook af (met ca. 4,5ha). Per saldo is daarom geen EHS-compensatie nodig.

Ten aanzien van de poelkikker wordt de lokale populatie in de Koningslaagte doorsneden. Dit is niet gemakkelijk te mitigeren of te compenseren doordat hier de tunnel van de Wolddijk wordt aangelegd. In elk geval is het mogelijk om parallel aan de Wolddijk een natte ecologische zone in te richten (indicatie breedte: 20m) die kan dienen om de verbinding voor deze dieren ten noorden en zuiden van de nieuwe weg in stand te houden. Ter plaatse van de tunnel en tunnelmondingen zal de populatie verdwijnen; ter mitigatie is het nodig om dieren weg te vangen, voor zover dat mogelijk is. Op grond van nader onderzoek naar de precieze overwinteringsplaatsen en voortplantingsplaatsen ter plaatse van het tracé en de directe omgeving is het nodig om de benodigde maatregelen nader vorm te geven en te beoordelen of deze voldoende effectief kunnen zijn.

LANDBOUW

De nieuwe weg wordt geheel over landbouwgronden aangelegd wat betekent dat deze sector voor belangrijke veranderingen komt te staan, juist nu de ruilverkaveling Sauwerd enkele jaren geleden is afgerond. Bij elk tracé dat gekozen wordt betekent de aanleg van een nieuwe weg dat bedrijfskavels doorsneden worden en de bestaande ontsluiting van bedrijfsgebouwen en huis- en veldkavels wordt verstoord. Door de bundeling met het spoor over een grote afstand en de keuze voor het bestaande tracé aan de westkant van Winsum wordt voorkomen dat het landbouwgebied in de Winsumermeeden en ten noorden van Winsum wordt doorsneden.

Bedreigingen & knelpunten

- Verlies van landbouwgrond door het ruimtebeslag van de weg (in totaal ca. 40ha).
- Doorsnijding van aaneengesloten grote percelen; ongunstiger verkaveling.
- Doorsnijding van huiskavels (grotere omrijfactor om perceel vanuit boerderij te bereiken).
- Grotere omrijfactor voor veldkavels.

Kansen

- Aanleg van N361 aangrijpen als aanleiding voor structuurverbetering landbouw (herverkaveling, bedrijfsvergroting en mogelijk bedrijfsverplaatsing).
- Optimaliseren van de ontsluiting per bedrijf.
- Oplossingen zoeken voor het zware landbouwverkeer.

Mogelijkheden voor inpassing

Door de aanleg van parallelwegen worden de betrokken bedrijven aangesloten op het lokale wegennet. Bij de nadere planuitwerking en grondverwerving zal een herverkaveling moeten plaatsvinden zodat veld- en huiskavels weer een goede ontsluiting krijgen naar de bedrijven waar ze bijhoren. Ook is het van belang, dat de boerenbedrijven ten allen tijde goed bereikbaar zijn voor leveranciers en afnemers.

WONEN EN WERKEN

Eén van de aanleiding en doelen van de nieuwe N361 is de leefbaarheid in de dorpen te versterken. In die zin zal de aanleg van de weg in belangrijke mate aan dit doel beantwoorden doordat het oude tracé kan worden hergewaardeerd en de dorpen hun rust en kwaliteit in de kernen weer kunnen hervinden. De keuze om het bestaande tracé aan de westkant van Winsum op te waarderen, betekent aan de oostkant dat het woonmilieu daar naar de toekomst toe op een hoogwaardig niveau kan blijven. Aan de westkant zal de huidige situatie blijven bestaan.

Bedreigingen & knelpunten

- Geluidsoverlast en deels visuele belasting van bestaande woningen langs nieuw tracé.

Kansen

- Herprofilering bestaand tracé in de dorpen aangrijpen om daar een aantrekkelijke dorpskern te ontwikkelen.
- Leefbaarheid kan in hoge mate toenemen door herwaardering bestaande tracé en dorpskernen.
- Winsum: Versterken relatie met het Reitdiep. Opwaarderen bestaand tracé t.h.v. Winsum aangrijpen om relatie tussen centrum en sportpark en Reitdiepgebied te herstellen. Bijvoorbeeld ontwikkelen van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes haaks op N361.

Mogelijkheden voor inpassing

Geluidsoverlast kan worden verminderd door de aanleg van geluidswerende voorzieningen. Geluidswerende voorzieningen als schermen en grondwallen dienen zorgvuldig te worden ingepast in het landschap (o.a. behoud openheid, passend binnen het wegbeeld).

RECREATIE

Het gebied ten noorden van Groningen is een belangrijk uitloopgebied voor de stad en is bijzonder geschikt voor wandelen en fietsen. Door herwaardering van het bestaande tracé ontstaat er een aantrekkelijke noord-zuid fietsroute. Wel betekent de wijze van aanleg dat een tweetal recreatieve oost-west verbindingen worden doorsneden.

Bedreigingen & knelpunten

- Doorsnijding recreatieve oost-westroutes in De Meeden (Fietspad Winsum-Bedum, fietspad Koningslaagte).
- Verstoring van de rust en stilte in het gebied rond het tracé.

Kansen

- Ontwikkelen van een aantrekkelijke recreatieve fietsroute over het bestaande tracé, dus nu ook noord/zuid.
- Opwaarderen bestaand tracé westelijk van Winsum aangrijpen om aantrekkelijke recreatieve verbindingen te ontwikkelen tussen de kern van Winsum en het Reitdiepgebied.

Mogelijkheden voor inpassing

Het fietspad door de Koningslaagte kruist met een fietstunnel het nieuwe tracé zodat er sprake blijft van een continue route. Het fietspad van Winsum naar Bedum dwars door de Meeden wordt doorsneden door het nieuwe tracé. Het fietspad blijft toegankelijk via de parallelweg. Hier is het zaak een voor de fietser aantrekkelijk profiel te ontwikkelen.

Visiekaart

1. De weg verschiet per landschapstype van kleur

- **Hoogeland**
weg laag op maaiveld
- **Over de kwelderwal**
laanbeplanting
- **Langs de kwelderwal**
bundel met spoor, assymetrischprofiel
- **Langs de Koningslaagte**
behoud openheid, rietbermen
- **Woldstreek**
zicht op de Wolddijk

2. Versterken karakteristieken omliggend landschap

- **Beplanting Meedenwegen**
- **Beplanting Wolddijk**
- **Beplanting historisch trace**
- **Vernatten Hunzelaagte**
- **Natuurlijke oevers (ecologische verbinding)**

3. Helder wegbeeld

- **Sober en doelmatig profiel**
helder knooppunten, minimum aan parallelwegen,
minimum aan bebording en verlichting
- **Tunnels**
eenheid in vormgeving, breed tunnelprofiel

4. Herwaardering oud tracé

- **Adorp - Ranum**
versmallen profiel, eenduidige laanbeplanting
- **Oude Adorperweg + Maarhuizen**
versmallen profiel, pluksgewijze beplanting
- **Tracé door Hunzelaagte**
versmallen profiel, verwijderen beplanting

5. Doorgaande recreatieve verbindingen

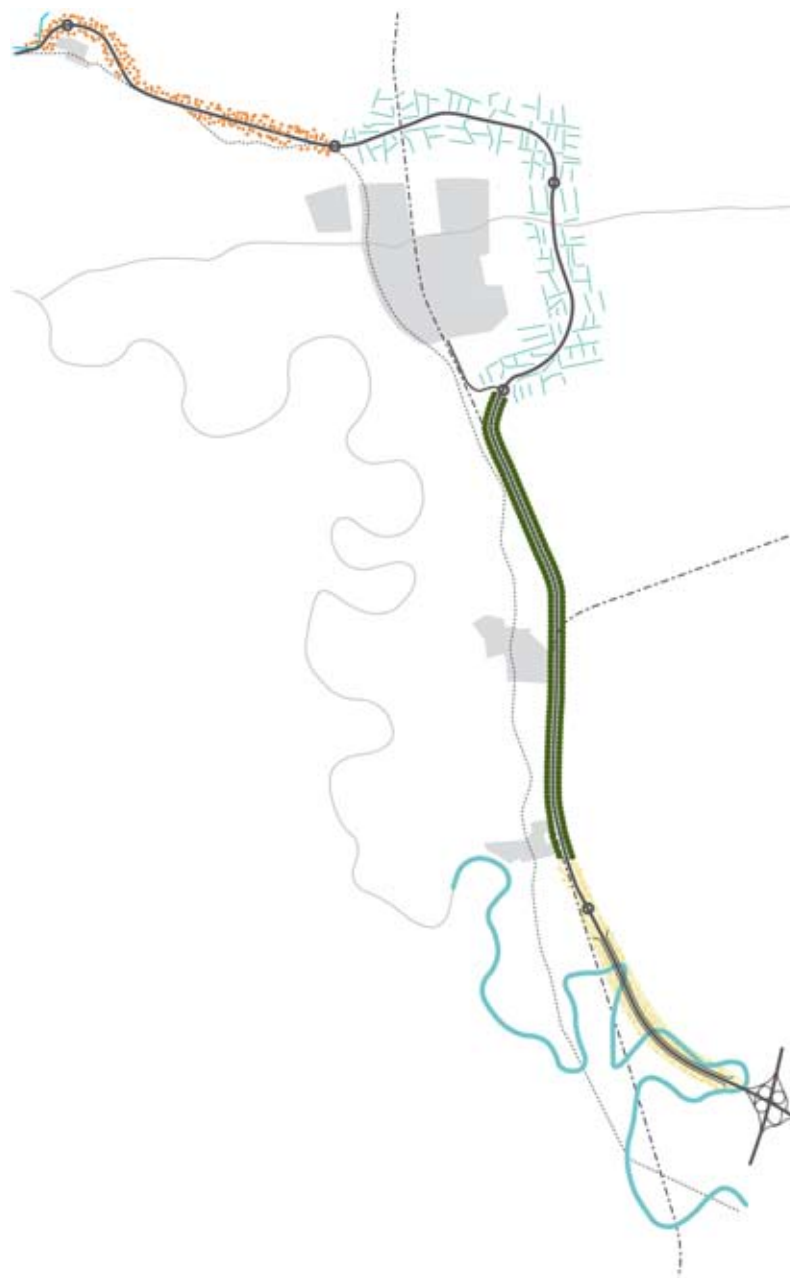
- **Fietsverbindingen haaks op de weg**

EEN NIEUWE WEG DOOR EEN OUD LANDSCHAP

Het tracé van de N361 loopt voor een belangrijk deel door open gebied. Juist in open gebieden zijn zulke ingrepen van grote afstand zichtbaar terwijl de mogelijkheden voor de inpassing ervan relatief beperkt zijn. Een benadering waarbij de weg wordt ‘verstopt’ achter beplanting is bijvoorbeeld niet wenselijk omdat daarmee de gewenste openheid verloren gaat.

Gekozen is voor een benadering waarbij de weg wordt gezien als toevoeging aan het landschap. De opgave is daarmee een weg te ontwerpen met een hoge beeldkwaliteit: vanuit het landschap én vanuit de weggebruiker gezien. Ook is het van belang dat de weg een goede hechting krijgt met zijn omgeving en daar niet los van staat. Voor inpassing zijn er verschillende mogelijkheden die te maken hebben met het profiel van de weg, het tracé en de aantakkingen (op- en afritten) en de directe omgeving. Inpassing kan ook door bijvoorbeeld een verdiepte of verhoogde ligging en door het toepassen van beplanting langs de weg of in het omliggende landschap. In het laatste geval is er eerder sprake van aanpassing van het landschap.

De voorgenomen aanleg van de N361 via een nieuw tracé door het landelijk gebied heeft negatieve gevolgen voor de ecologische en landschappelijke waarden, in het bijzonder voor het gebied rond de Koningslaagte. De belangrijkste strategie die in deze visie wordt voorgestaan - en dat begint met de keuze van de loop van het tracé - is dat zoveel als mogelijk effecten moeten worden voorkomen (1), vervolgens eventuele effecten moeten worden gemitigeerd (2) en in het uiterste geval compensatie nodig is (3), en in die volgorde. Het voorliggende Aangepaste tracé 4b+ voldoet voor een belangrijk deel aan deze invulling, vooral nu het landschap aan de oost- en noordkant van Winsum niet meer wordt doorsneden. Echter, de keuze voor de passage van de Koningslaagte impliceert compensatie van natuurwaarden aangezien inpassing en mitigatie niet voldoende zijn om de effecten weg te nemen. Aantasting van archeologische waarden is niet te compenseren; dit brengt met zich mee dat volgens de Nederlandse normen (KNA) moet worden gedocumenteerd, wanneer bij aanleg op bijzondere waarden wordt gestuit.

'Landschap geeft tegengas' vs 'De nieuwe weg'
d.d. voorjaar 2009

Box 3. Twee benaderingen als denkraam

Als aanloop naar de visie zijn door middel van ontwerpend onderzoek de mogelijkheden verkend voor de landschappelijke inpassing van de N361. We hebben daarvoor twee op het eerste gezicht tegenovergestelde benaderingen gekozen:

1. 'Landschap geeft tegengas'

De nieuwe weg wordt genegeerd, daarentegen worden de karakteristieken van het bestaande landschap versterkt (uitvergroot). Bijvoorbeeld het ontwikkelen van wegbepantingen op de kwelderrug, het vernatten van meanders van de Hunze, en het ontwikkelen van sterke groene dorpsranden.

2. 'De nieuwe weg'

De weg wordt vormgegeven als een nieuwe eigentijdse toevoeging aan het landschap met een eigen kwaliteit en karakter. Per landschapstype verschiet de weg van kleur. Bijvoorbeeld: een allée langs de kwelderrug, brede rietbermen door de Koningslaagte en koolzaadvelden in het Hoogeland.

De twee benaderingen bestrijken de uitersten van het spectrum voor de wijze waarop men de landschappelijke inpassing van de N361 kan benaderen. De benaderingen zijn niet bedoeld om uit te kiezen, maar om de mogelijkheden te verbeelden en zo te helpen in het kiezen van de koers. De uiteindelijke visie bevat bouwstenen uit beide benaderingen.

HOOFDLIJNEN VISIE

Voor de visie op de landschappelijke inpassing zijn twee verschillende benaderingen verkend (zie Box 3, pag. 32). De visie is samengesteld uit bouwstenen uit beide benaderingen. De visie kent de volgende hoofdlijnen:

De weg verschiet per landschapstype van kleur

De weg voert van noord naar zuid door verschillende landschapstypen: Hoogeland, Oeverwal, De Meeden, Koningslaagte en de Woldstreek. De inpassing van de nieuwe weg wordt geïnspireerd op de kenmerken van deze landschapstypen. Per landschapstype 'verschiet de weg van kleur':

Op het traject door het Hoogeland ligt de weg iets verzonken te midden van de bolle kruinige percelen.

Het traject op de oeverwal tussen Ranum en Winsum wordt voorzien van laanbeplanting. Deze beplanting maakt onderdeel uit van een continue laan die van Adorp tot Roodeschool zou moeten lopen. Het traject op de oostelijke flank van de oeverwal loopt parallel aan het spoor. Hier is sprake van een infrabundel met een asymmetrisch profiel waarin wordt ingespeeld op de overgang van de hogere oeverwal naar de lagere Meeden.

Op het traject langs de Koningslaagte ligt de weg zo laag mogelijk boven maaiveld. De weg wordt ingebed in een structuur van sloten met rietoevers, waarbij de rietoevers dwars op de weg staan. De rietoevers worden via een maaibeheer zo laaggehouden dat de openheid van het omringende landschap wordt bewaard, hetgeen zeker ook voor weidevogels van groot belang is.

Op het traject in de Woldstreek daalt de weg vanuit het hooggelegen knooppunt Noorderhoogebrug naar de tunnel onder de Wolddijk. De weg is onbeplant zodat zich voor de automobilist een weids panorama ontvouwt over het landschap. Door de kenmerken van het omliggende landschap uit te vergroten binnen het profiel, wordt de weg verankerd in het landschap en de automobilist ervaart de passage van de verschillende landschapstypen.

Versterken karakteristieken omliggend landschap

Tegelijkertijd is het vanuit onze visie van belang dat in de ruimere omgeving van de weg de herkenbaarheid van kenmerkende structuren wordt versterkt. Het bescheiden aanvullen van bestaande beplantingen langs historische lijnen (doorgaande weg over de kwelderwal, wegen richting de Meeden), het vernatten van meanders in de Hunzelaagte en het zo mogelijk ontwikkelen van brede natuurlijke oevers langs kruisende maren zorgen ervoor dat het landschap haar leesbaarheid behoudt. Om die reden kiezen we er ook voor, om op het bestaande tracé van de Winsumerweg – Oude Adorperweg de bomen te rooien, zodat juist de continuïteit van de open Hunzelaagte en het open Noord-Groningse landschap wordt versterkt.

Helder wegbeeld

We kiezen er ook voor een weg te ontwerpen die, als hij er eenmaal ligt, een eigen karakter heeft. Uitgangspunt is een sober en vanzelfsprekend wegbeeld dat recht doet aan de weidsheid en helderheid van het Groninger landschap. Dit betekent dat verkeerskruisingen en rotondes zo eenvoudig mogelijk ontworpen moeten worden en dat parallelwegen zo veel mogelijk worden vermeden. Ze worden alleen daar toegepast waar ze voor de ontsluiting van boerenbedrijven echt nodig zijn, en die functie niet door bestaande wegen kan worden opgevangen. Verlichting en bebording worden tot een minimum beperkt. Eventuele geluidswerende voorzieningen worden zorgvuldig ingepast in de omgeving en het wegbeeld.

Om de openheid van het landschap zo veel mogelijk te behouden is gekozen voor tunnels in plaats van viaducten. In totaal is er sprake van drie tunnels plus een verdiepte ligging nabij de Munnikeweg. Dit stijgen en dalen zorgt voor een onrustige beleving van de weg. Voor een rustiger wegbeeld dienen de tunnels zoveel mogelijk als een eenheid ontworpen te worden.

Herwaardering oud tracé

De weg biedt, hoe ingrijpend het nieuwe tracé plaatselijk ook zal zijn, ook nieuwe kansen. Van belang is dat het bestaande tracé met nieuwe ogen wordt bekeken. Door de veel lagere verkeersdruk kunnen de dorpen weer als één geheel functioneren, zonder uit twee helften te bestaan die gescheiden worden door de N361. Dat betekent in onze visie, dat we het bestaande tracé zodanig moeten herprofilen dat er weer een dorpse weg ontstaat, die aantrekkelijk is voor een veelheid aan 'langzame' gebruikers. Buiten de bebouwde kom wordt de weg versmald, de vrijliggende fietspaden blijven behouden en kunnen op termijn worden aangepast tot Fietsroute+. Op het versmallen van de huidige weg na, zijn deze aanpassingen niet meegenomen in de begroting.

Doorgaande recreatieve routes

Doordat de hoeveelheid autoverkeer op het bestaande tracé sterk vermindert ontstaat hier een aantrekkelijke fietsroute van noord naar zuid. Het nieuwe tracé doorsnijdt de bestaande oost-westroutes door de Meeden. Om de continuïteit van de fietsroute ter hoogte van de Koningslaagte te waarborgen wordt hier een fietstunnel gerealiseerd. De doorgaande fietsroute langs de Meedenweg blijft vanuit Winsum en Sauwerd bereikbaar via parallelwegen. Hier is het zaak voor deze parallelweg een aantrekkelijk profiel te ontwikkelen. De opwaarding van het tracé westelijk van Winsum wordt benut om een veilige oversteek naar de sportvelden en het Reitdiepgebied te ontwikkelen.

Visie op compensatie

Op grond van wettelijke regels en beleid kan aangegeven worden waaraan de compensatie van een te verwachten verlies aan natuurwaarden moet voldoen; we noemen hier de hoofdpunten: Compensatie dient betrekking te hebben op (kwalitatief) dezelfde of vergelijkbare natuurwaarden als die verloren gaan;

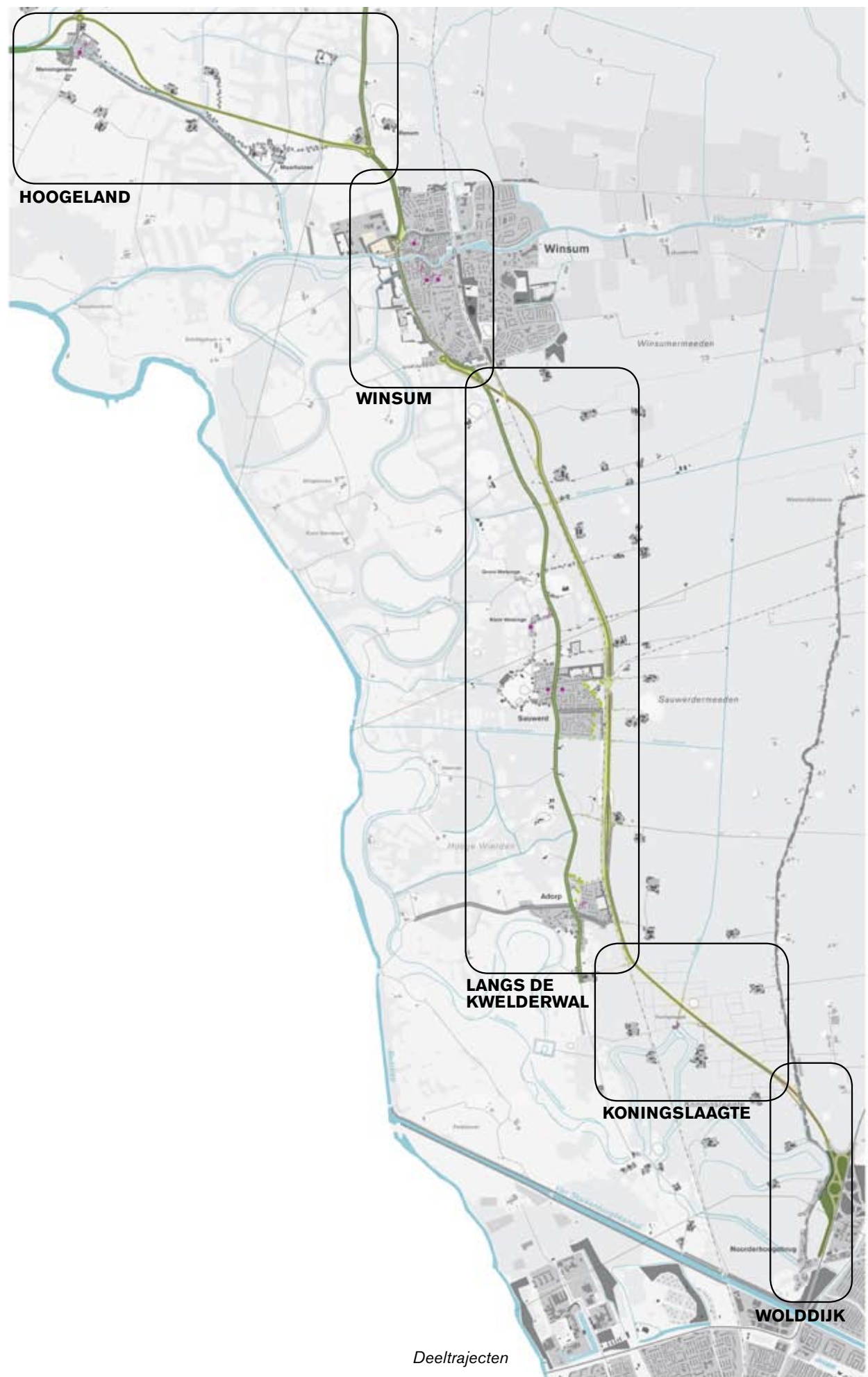
- Er mag geen netto verlies aan waarden optreden; voor natuurwaarden die moeilijk vervangbaar zijn geldt een opgave van meer dan 100% ('Spelregels EHS');
- Compensatie moet duurzaam zijn, dat wil zeggen dat de compensatie ook op langere termijn effectief en verzekerd moet zijn, zowel waar het gaat om de financiering als om inrichting en beheer;
- Compensatie dient bij voorkeur geregeld te zijn vóór aanvang van de werkzaamheden; dat wil zeggen dat de aankoop en inrichting van de betreffende gronden geregeld dient te zijn alsmede de planologische regelgeving.

Suggesties voor mitigatie en compensatie

Om compensatie zo effectief mogelijk te laten zijn, is het van belang om versnippering te voorkomen en aan te sluiten bij bestaande natuur. In grotere eenheden hebben randeffecten minder invloed en kunnen beheer en inrichting goed geregeld worden. Robuuste eenheden bieden de beste kans om op een duurzame manier perspectief te bieden aan levensvatbare populaties van beschermde plant- en diersoorten en ecosystemen. Om die reden zou in onze visie de volgende strategie te worden moeten worden gevolgd:

1. Mitigeren van effecten op de EHS door een vergaand landschaps- en hydrologisch herstel rond 't Hemelrijk daar waar het bestaande wegtracé kan worden afgebouwd. Dit heeft betrekking op het herwaarderen van de bestaande tracés, het herstellen van de openheid en het versterken van de onderlinge samenhang van gebiedsdelen van de EHS die nu door infrastructuur worden gescheiden (spoor, weg). De oppervlakte EHS die gecompenseerd moeten worden vanwege verstoring kan worden ingezet voor een verdergaande versterking van het EHS-gebied in het Reitdiepdal, als ondersteuning van de processen die hier nu aan de orde zijn. Ook de compensatie van de aantasting van de lokale populatie poelkikkers zou ingezet kunnen worden om de EHS ter plaatse verder te versterken, met name tussen de Koningslaagte (EHS) en de nieuwe weg.

2. Het compenseren van het verlies aan weidevogels kan worden vormgegeven door het creëren van een duurzaam sterke weidevogelkern in de nabije regio, bijvoorbeeld door de aankoop van een gruttoboerderij in combinatie met agrarisch natuurbeheer (oppervlakte ca 26ha). Daarbij kan gedacht worden aan de EHS van het Reitdiepdal, daarmee de robuustheid van dit systeem ondersteunend en versterkend. In het geval hier om redenen van grondmobiliteit geen kansrijke perspectieven zijn zou een dergelijke kern in het gebied aansluitend aan de Winsumermeeden gelegd kunnen worden.. Hiermee wordt een belangrijke en duurzame ondersteuning geleverd aan het weidevogelbeheer in de regio.

RANUM – MENSINGEWEEER

HOOGELAND

Dit traject voert van de aansluiting op de bestaande N361 ten westen van Mensingeweer tot de rotonde ten zuiden van Ranum. Het traject voert door de akkers van het Hoogeland.

INFRASTRUCTUUR

Ten opzichte van 4b+ is de noordelijke parallelweg komen te vervallen. De twee boerenbedrijven worden in de voorliggende Visie ontsloten op het oude tracé door middel van een zogenaamde steriele aansluiting. Hiermee wordt drie kilometer parallelweg uitgespaard en wordt de knoop bij Ranum van een tweede aansluiting verlost. Met deze aanpassingen is de infrastructurele knoop ter hoogte van Ranum ten opzichte van eerdere voorstellen ontward. Langzaam- en landbouwverkeer uit de richting van Winsum nemen de bestaande parallelweg. Voor de richting Maarhuizen kruist dit verkeer de N361 ten zuiden van de rotonde, voor de richting Baflo volgt het de bestaande parallelweg richting het noorden.

Verlichting langs de nieuwe weg blijft beperkt tot objectgerichte verlichting op de rotondes en reflecterende bebording bij de aansluitingen.

LANDSCHAP

De nieuwe weg ligt net boven maaiveldhoogte waardoor de weg zo min mogelijk opvalt. Bij de boog om Mensingeweer wordt waarmogelijk met vrijkomende grond het omliggende landschap enkele decimeters opgehoogd. De 'kruinigheid' van het Hoogeland wordt hier versterkt om de weg visueel te laten verzinken.

De weg tussen Mensingeweer en Leens staat in de bomen. Er is voor gekozen om dat hier niet te doen omdat de landschappelijke openheid zwaarder weegt dan de aansluiting op de weg Mensingeweer-Leens. Dit betekent dat langs het nieuwe tracé geen bomen worden geplant.

Aan de oostkant van Mensingeweer blijft de grote ruimte tussen de weg en het dorp in gebruik als akkerland. De hoek aan de westkant heeft een beperkte omvang (circa 4ha). Hier dreigt verrommeling als de landbouwkundige functie wegvalt. Het voorstel is de ruimte in deze hoek toe te wijzen aan één boer die op een perceel van bovengenoemde omvang nog voldoende uit de voeten kan.

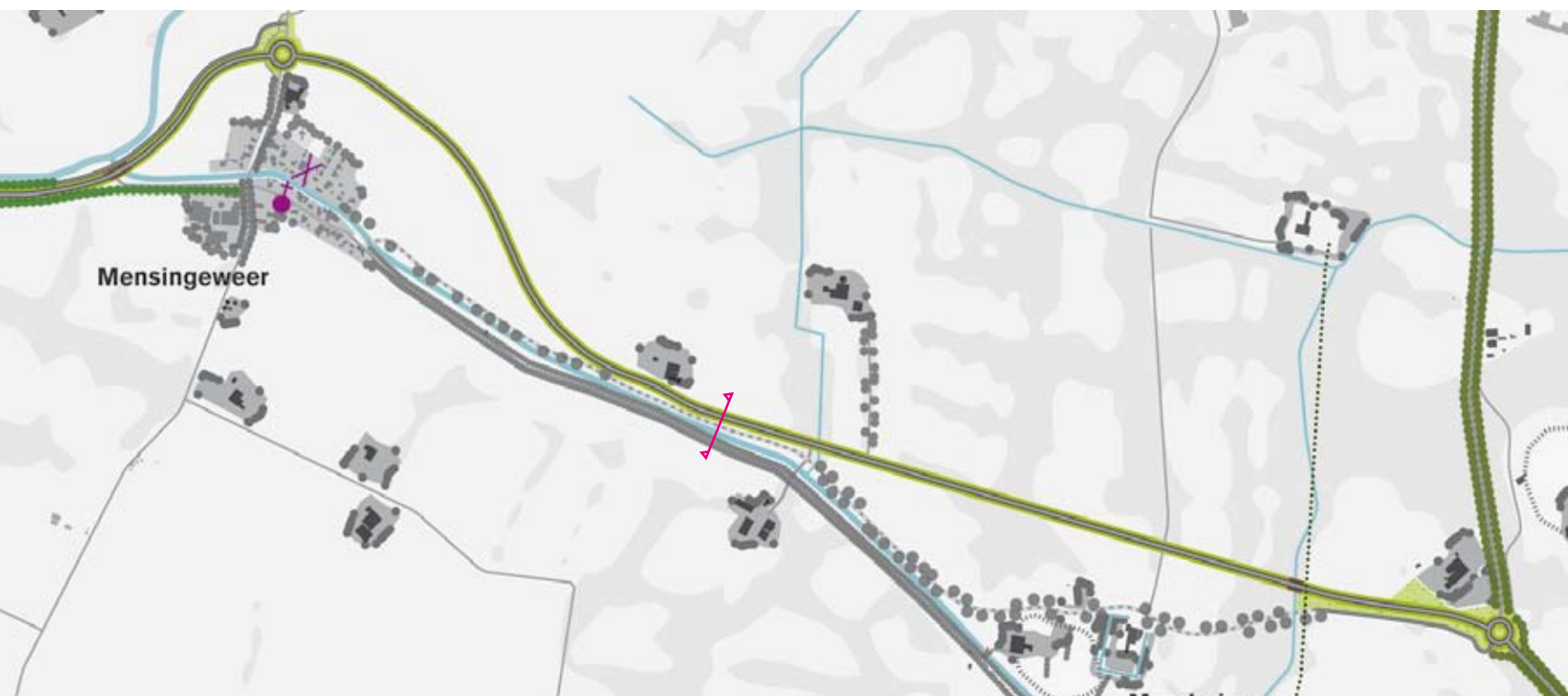
Voor de aanleg van de boog om Mensingeweer wordt de loop van het Mensingeweester Loopdiep en het kanaal Baflo - Mensingeweer verlegd. Voorgesteld wordt de kruising van de weg met het kanaal uit te voeren als brug of brede duiker met doorlopende oevers. De continuïteit van de waterloop moet zoveel mogelijk behouden blijven.

NATUUR – MITIGATIE EN COMPENSATIE

Het tracé in het deelgebied Ranum - Mensingeweer loopt door gangbaar gebruikt agrarisch gebied met voornamelijk algemene planten- en diersoorten. De effecten op natuur en landschap in dit deelgebied zijn daardoor beperkt. Aandachtspunten zijn de lokale aanwezigheid van vleermuizen en beschermde vissoorten in de bredere vaarten. De vaarten zijn ook vliegrouete voor vleermuizen. Deze lijnen worden door het tracé doorsneden. Om de effecten hiervan op de genoemde soorten te mitigeren, worden de volgende maatregelen genomen:

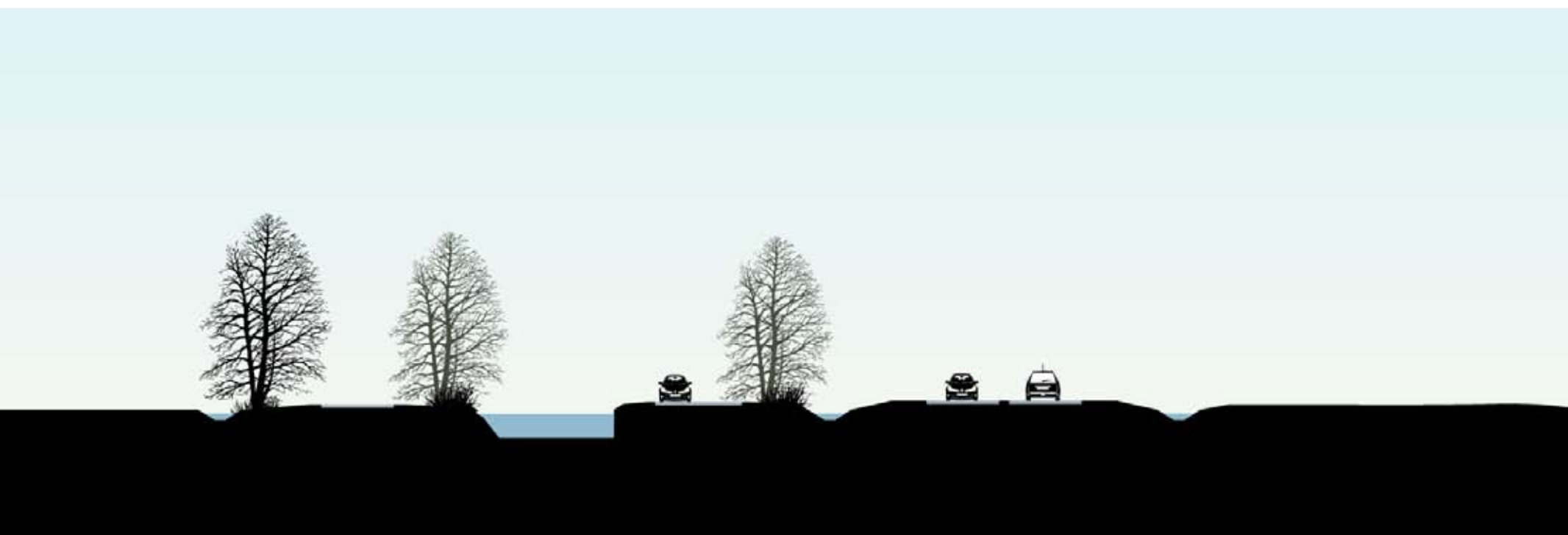
- Het Mensingeweesterloopdiep passeert de N361 met een ecoduike. Bij de verdere uitwerking zal worden onderzocht of ten oosten van Mensingeweer deze waterloop kan worden voorzien van een doorlopende natuurvriendelijke oever. Hier wordt althans op ingezet.
- In de sloot ten noordwesten van Maarhuizen, die door het tracé wordt gekruist, wordt een ecoduike geplaatst. De oprijlaan ten noordwesten van Maarhuizen met de begeleidende beplanting is een vliegrouete voor vleermuizen. Waar deze wordt gekruist door de N361 worden voorzieningen getroffen voor deze vleermuizen in de vorm van een hop-over. Dit is een 'oversteekplaats' voor vleermuizen, waarbij hoge bomen tot aan de weg worden gespaard dan wel worden ingeplant, zodanig dat de vleermuizen via de kronen de weg oversteken; de bomen zelf worden opgekroond.

Infrastructuur

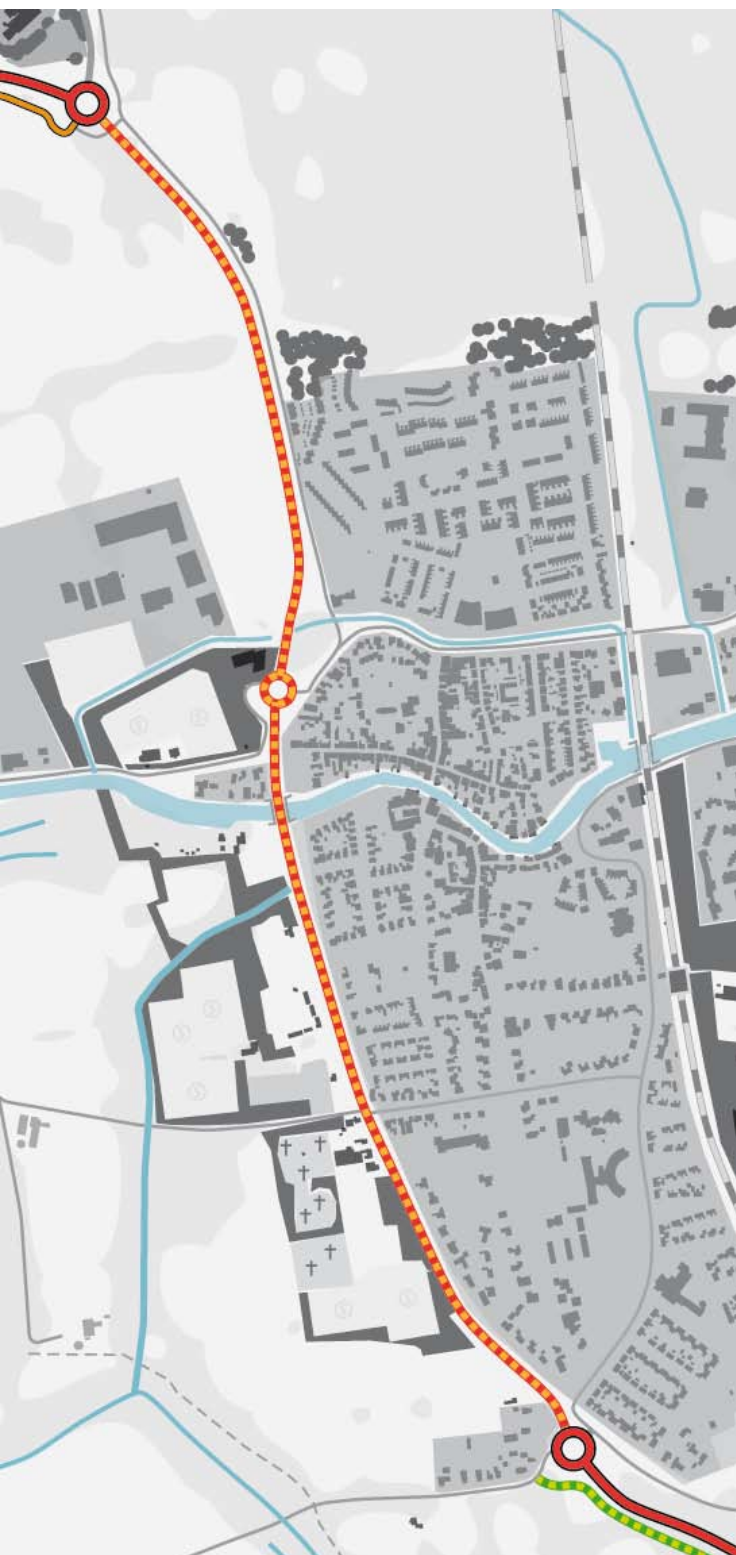
legenda: zie bijlage

Landschap

Profiel N361 t.h.v. Mensingeweerster Loopdiep

Infrastructuur

Landschap

legenda: zie bijlage

WINSUM

OVER DE KWELDERWAL

Dit traject voert over het bestaande tracé westelijk van Winsum

INFRASTRUCTUUR

Het bestaande traject wordt verkeerskundig opgewaardeerd met een veilige fietsoversteekplaats naar de sportvelden, de aanleg van een rotonde aan de zuidkant van Winsum en het aanpassen van de kruising met de Schilligehamsterweg.

LANDSCHAP

In het Landschapsonwikkelingsplan (LOP) Noord-Groningen wordt voorgesteld de weg over de oeverwal van Adorp tot Roodeschool van begin tot eind eenduidig in de beplanting te zetten. Het traject westelijk van Winsum maakt deel uit van deze lijn. De huidige weg staat aan de westzijde mooi in de beplanting. De weg wordt hier begeleid door bomenrijen (o.a. linde) en een singelbeplanting van het sportpark.

NATUUR – MITIGATIE EN COMPENSATIE

De N361 volgt het huidige tracé door de bebouwde kom van Winsum; hier komen voornamelijk algemene planten- en diersoorten voor en effecten op natuur en landschap zijn hier niet of nauwelijks aan de orde. Er is wel een belangrijk aandachtspunt. Het Winsumerdiep is een vliegroute van de Water- en de Meervleermuis. Het tracé kruist het Winsumerdiep met een reeds bestaande brug. Deze brug is hoog genoeg voor Water- en Meervleermuis om er onderdoor te vliegen. Het is wel van belang om de verlichting op en rond de brug zodanig aan te passen (liefst aan de randen van de brug) dat het wateroppervlak niet direct verlicht wordt, omdat directe verlichting een barrière vormt voor deze vleermuissoorten.

N361 - Winsumerstraatweg

spoor t.h.v. Adorp - op de grens tussen kwelderwal en meeden

WINSUM – SAUWERD – ADORP

LANGS DE OEVERWAL

Het traject ligt op de overgang van de oeverwal naar de Meeden. Voor het grootste deel loopt de N361 hier parallel aan het spoor. Het tracé passeert de dorpsranden van Adorp en Sauwerd. Vanuit de dorpen is aangedrongen op een verdiepte ligging daar waar het tracé Adorp passeert, vooral vanwege de beperking van de geluidsoverlast, en een ruimere boog bij Sauwerd.

Locatie aanzicht

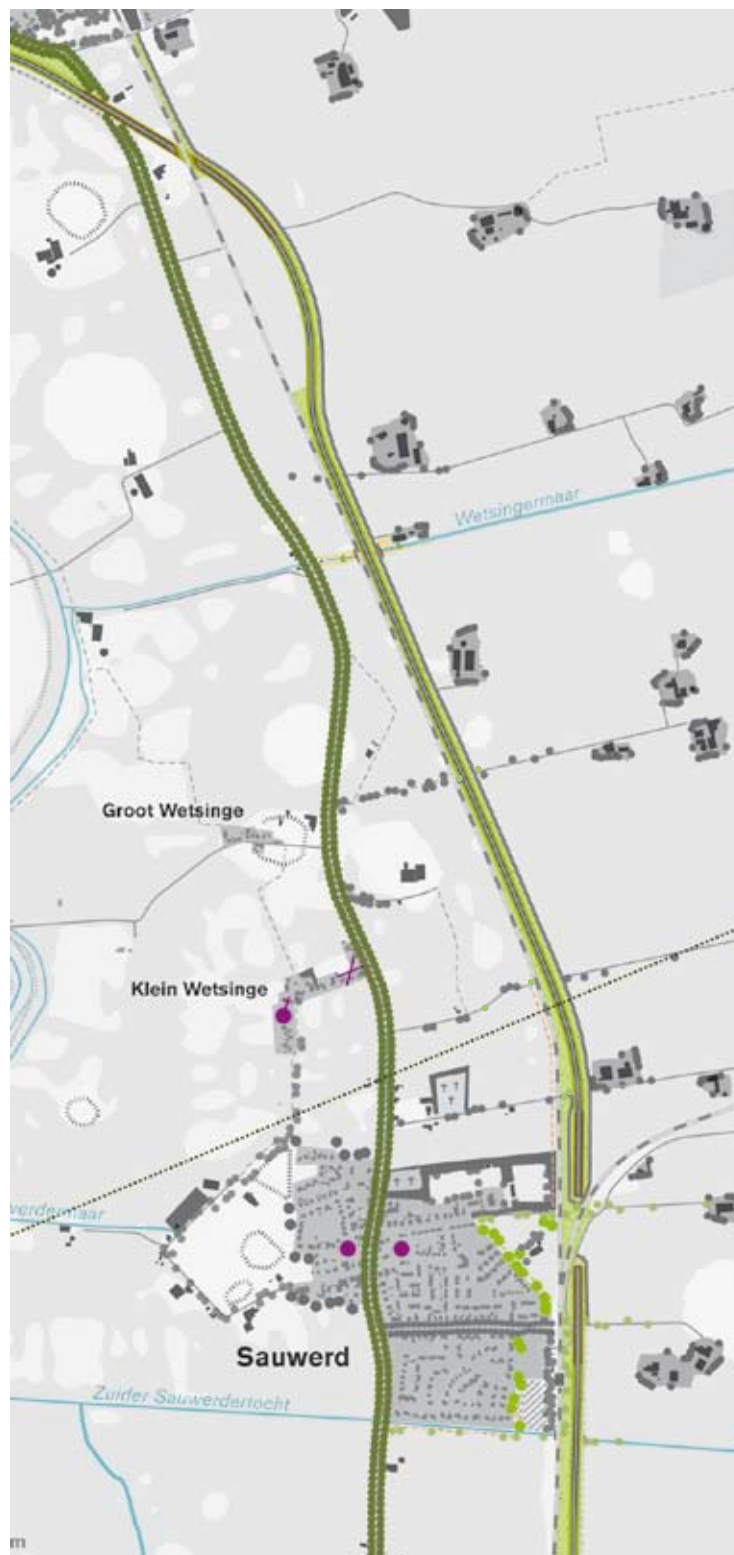

Aanzicht N361 t.h.v. dorpsrand Adorp

Infrastructuur (Winsum-Sauwerd)

Landschap (Winsum-Sauwerd)

legenda: zie bijlage

Infrastructuur (Sauwerd-Adorp)

Landschap (Sauwerd-Adorp)

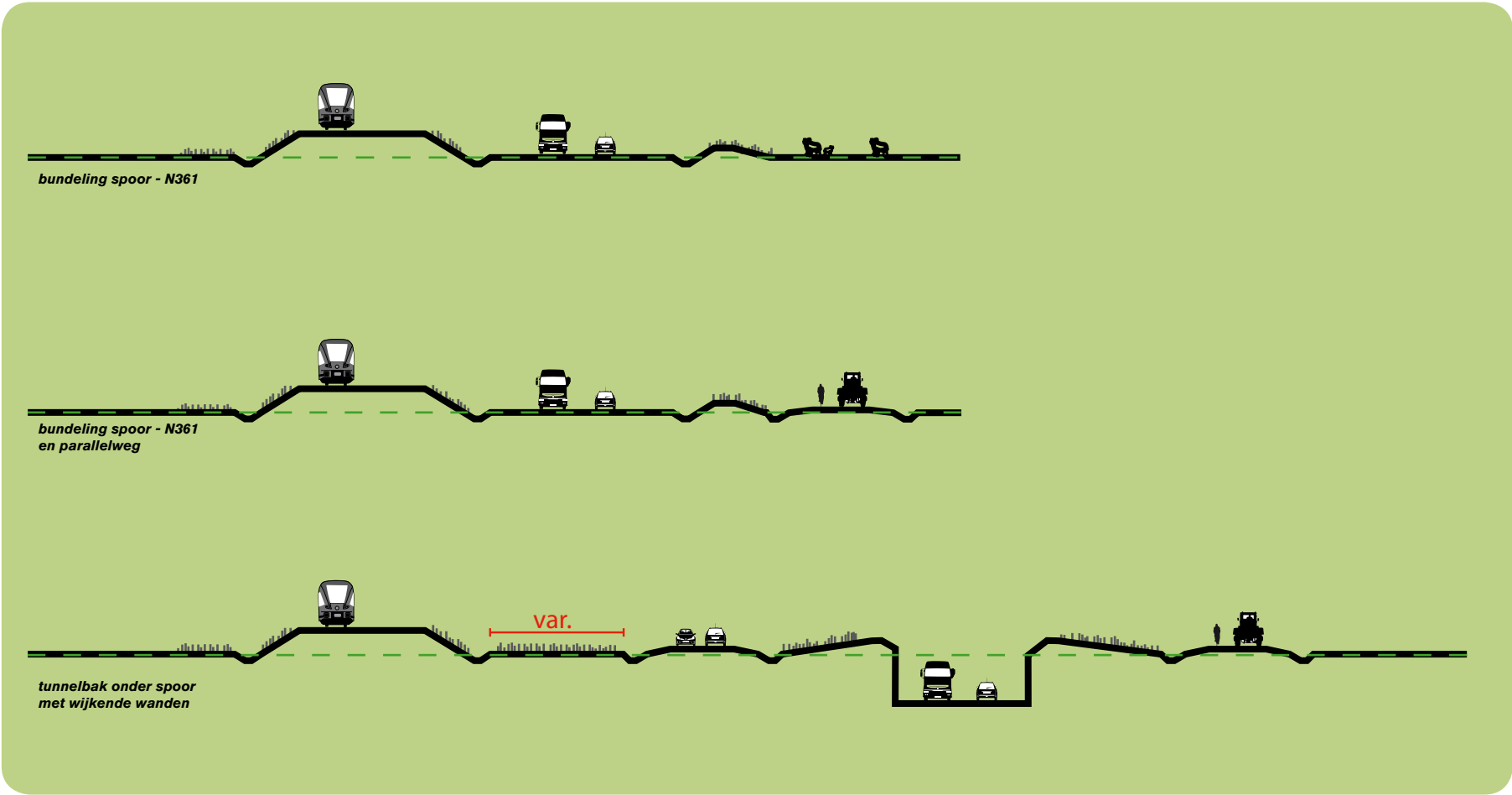

legenda: zie bijlage

Locaties aanzichten pag. 47

Schematische weergave bundeling

INFRASTRUCTUUR

Op dit deeltraject is sprake van twee tunnels waarmee de N361 het spoor kruist. Uitgangspunt voor deze tunnels is een breed tunnelprofiel. Tussen Adorp en Sauwerd bevindt zich een ongelijkvloerse aansluiting met de Munnikeweg. In verband met het behouden van de openheid van het landschap is gekozen voor een verdiepte ligging van de N361 en het iets verhogen van de Munnikeweg tot ongeveer het niveau van de spoordijk. Over een groot deel van dit deeltraject is aan de oostzijde sprake van een parallelweg voor de ontsluiting van de boerderijen in het gebied. De parallelweg tussen Winsum en Sauwerd biedt tevens toegang tot het fietspad door de Meeden en heeft daarmee ook een recreatieve functie.

LANDSCHAP

Een essentiële ontwerp-opgave is hier de vormgeving van de bundel van weg en spoor. Voorkomen moet worden dat er een bundeling van infrastructuur ontstaat die los ligt van het omliggende landschap. Gekozen is voor een asymmetrisch profiel waarin de overgang van de hogere oeverwal naar de lagere Meeden tot uiting komt. De N361 komt op korte afstand van de spoorlijn (precieze afstand nader te bepalen in overleg met Prorail) en ligt circa één tot anderhalve meter lager. Aan de oostzijde van de weg wordt een dijklichaam opgeworpen van ruim een halve meter. Dit dijkje zorgt voor een nadere geleiding van de bundel, het schermt de parallelweg enigzins af van de hoofdbaan. Het dijkje draagt bij aan een rustig wegbeeld. Vanuit de auto kijkt men over deze dijk het open landschap in, andersom onttrekt het dijkje de auto's gedeeltelijk aan het zicht. De bermen worden ingericht als (bloemrijk)grasland.

Profiel tunnelbak N361 met parallelwegen

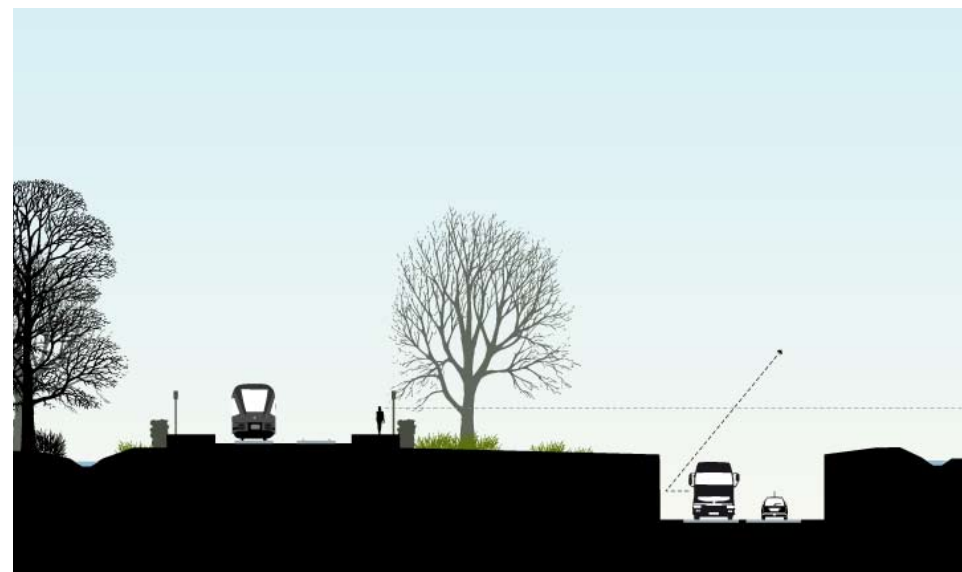

Karakteristieke landschapselementen voor dit deeltraject zijn de haaks op de oeverwal gelegen wegen richting de Meeden. Uitgangspunt is een transparant beeld. Door de herkenbaarheid van deze historische wegen te versterken wordt er 'tegengas' gegeven aan de bundel en behoudt het landschap zijn leesbaarheid. Door de beplanting langs deze historische wegen aan weerszijde (maar ook binnen) de bundel te versterken 'steken' ze als het ware de weg over en wordt de bundel verankerd in het landschap. Het pluksgewijs beplanten van de historische wegen draagt ook bij aan het verdichten van de kwelderrug en het inpassen van de dorpsranden.

Aan de westzijde van de bundel worden de Meedenwegen die doodlopen op de bundel verbonden met een voetpad, hierdoor ontstaan er vanuit de dorpen ommetjes van diverse lengten.

Het station Sauwerd vormt een bijzonder element in de bundel. De bestaande beplanting aan de oostkant van het station blijft behouden. Het biedt beschutting voor reizigers en het voorkomt dat reizigers vanaf het perron recht de tunnelbak in kijken.

Profiel tunnelbak N361 t.h.v. Station Sauwerd

Aanzicht N361 - bundeling spoor-N361-parallelweg

Profiel N361 - bundeling spoor-N361-parallelweg

NATUUR – MITIGATIE EN COMPENSATIE

Het tracé in dit deelgebied loopt parallel aan de bestaande spoorlijn door agrarisch gebied dat grotendeels is aangewezen als weide- en akkernatuur. In dit deel, van Winsum-Sauwerd-Adorp, komen blijkens de ecologische beoordeling weinig tot geen weidevogels voor en zijn de effecten op natuur en landschap beperkt. Dit heeft ook te maken met de sterke bundeling met het spoor. Wel is het zo, dat het tracé op een aantal plaatsen (vooral oost-west) routes kruist van vleermuizen of potentieel leefgebied van de beschermde waterspitsmuis. De Wetsingermaar vormt een belangrijke vliegroute voor de Watervleermuis; het gebied rond de sluis van Wetsingermaar is ook van belang als foerageer- en vlieggebied voor vleermuizen, terwijl in de te slopen boerderij langs de spoorlijn bij Sauwerd een verblijfplaats voor vleermuizen is vastgesteld. Om effecten op deze beschermde diersoorten te mitigeren worden mitigerende maatregelen getroffen:

- een brede faunapassage bij de Wetsingermaar met een onderdoorvlieghoogte van 1,5-2m; verlichting van het wateroppervlak moet worden voorkomen
- hop-overs op plaatsen waar vleermuizen het tracé oversteken;
- een ecoduiker bij de Arwerdertocht;
- realisatie van alternatieve vleermuisverblijfplaats voordat de boerderij bij Sauwerd gesloopt wordt.

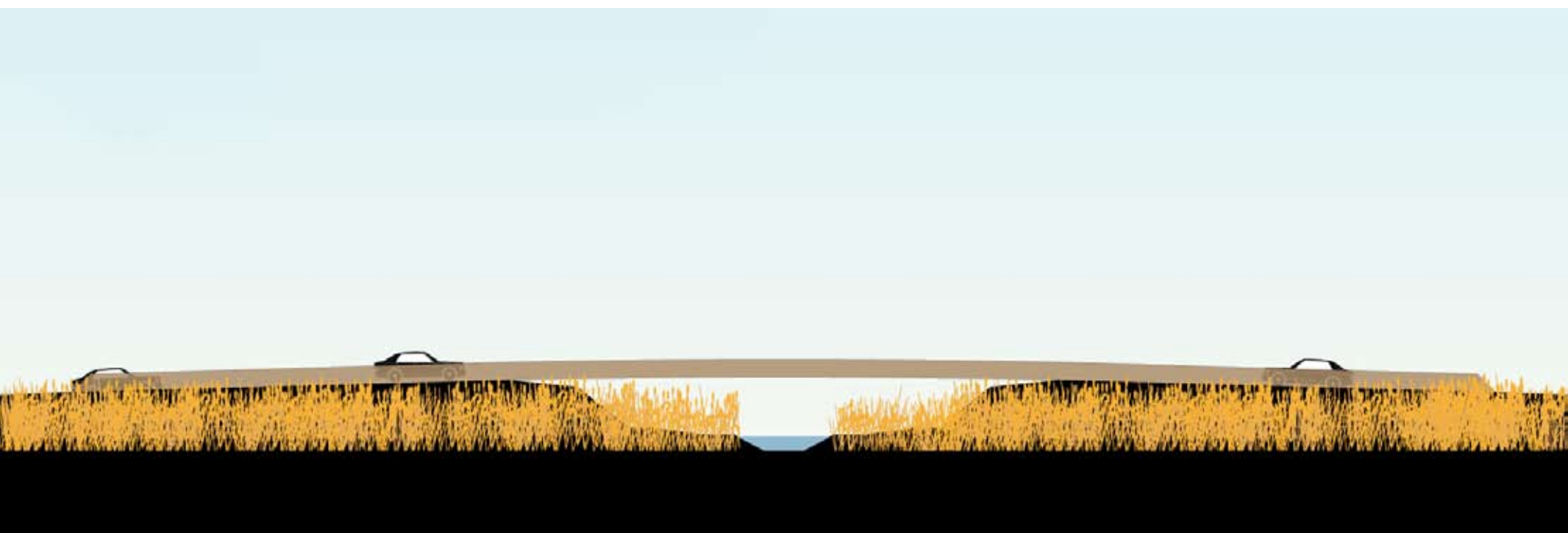
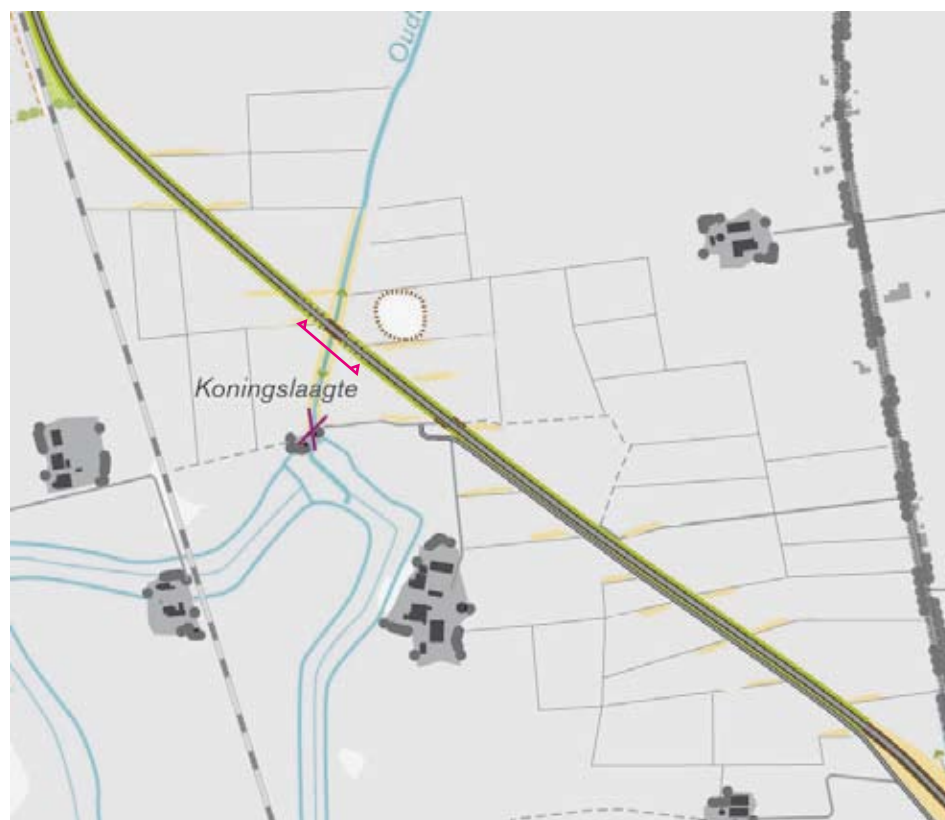
Locatie aanzicht en profiel

Infrastructuur

legenda: zie bijlage

Landschap

Aanzicht faunapassage t.h.v. Oude Ae

ADORP – WOLDDIJK

KONINGSLAAGTE

Dit traject loopt vanaf het punt waar de bundel met het spoor zich splitst tot en met de tunnel onder de Wolddijk. Het traject scheert de noordelijke rand van de Koningslaagte.

INFRASTRUCTUUR

De weg doorsnijdt de bestaande verkaveling onder een hoek van circa 45 graden. Het fietspad door de Koningslaagte kruist de N361 door middel van een tunnel.

LANDSCHAP

Automobilisten richting het noorden rijden na het verlaten van de tunnel in een rechte lijn op het dorpsilhouet van Adorp af. De weg ligt zo laag mogelijk boven het maaiveld. Om de passage van de laagte beleefbaar te maken wordt er riet ontwikkeld. (spontane rietontwikkeling tot maximaal 50 meter van de weg). Te veel riet verstoort weidevogels en daarnaast trekt de weg meer de aandacht. De rietbermen zijn dermate laag, en worden via een maaibeheer laag gehouden, dat de openheid van het landschap niet wordt aangetast.

NATUUR – MITIGATIE EN COMPENSATIE

De belangrijkste ecologisch effecten spelen op het tracégedeelte van Adorp naar de Wolddijk, waar het tracé de Koningslaagte passeert. Het tracé loopt vlak langs de EHS en door het agrarisch gebied dat is aangewezen als weide- en akkernatuur (waarvan ca. 12ha verdwijnt). Tot de belangrijkste natuurwaarden op en rond het tracé behoren de zwaar beschermde poelkikker, broedende weidevogels en de rustende watervogels op de slaappleaats in de Koningslaagte. De aanleg van de weg langs de Koningslaagte betekent dat de bestaande weg (Winsumerweg – Oude Adorperweg) kan worden afgewaardeerd voor verkeer. De verstoring wordt op die plaats sterk minder en bovendien zijn er mogelijkheden om de EHS aldaar te versterken. Dit komt in hoofdstuk 7 aan de orde. In elk geval neemt de verstoring in de EHS per saldo niet toe indien deze verkeerskundige afwaardering ook feitelijk wordt uitgevoerd en een hoogwaardig herstel van de EHS ter plaatse wordt uitgevoerd.

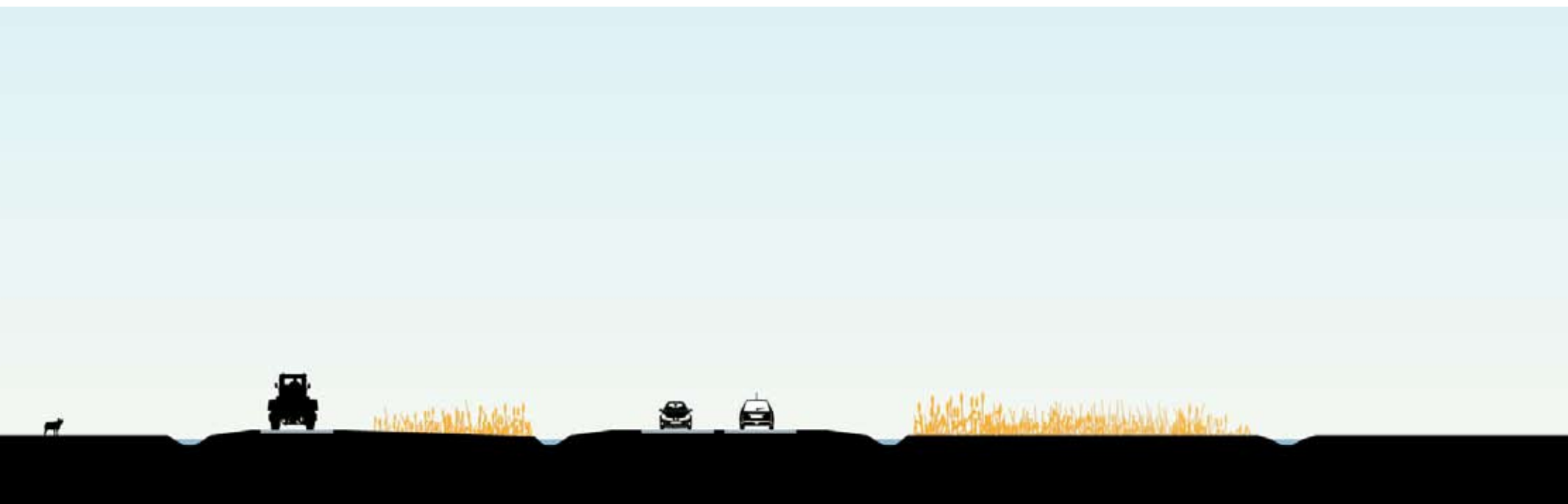
Door de aanleg van de tunnel onder de Wolddijk wordt de populatie van de poelkikker doorsneden; ter hoogte van de tunnel zal de populatie verdwijnen. Een mitigerende maatregel om de verbinding tussen de populaties aan de noord- en zuidzijde van het toekomstige tracé in stand te houden, is het inrichten van een ecologisch natte zone parallel aan de Wolddijk. De geplande tunnel onder de Wolddijk wordt daardoor langer. Er is een natte ecologische zone nodig van ca. 20m aan één zijde van de Wolddijk. Het is niet precies bekend hoe groot en omvangrijk de lokale poelkikker populatie is en waar de overwinteringsplaatsen en voortplantingsplaatsen nabij het tracé liggen. Wanneer dit onderzocht is, kunnen de maatregelen voor de benodigde compensatie verder worden vormgegeven. De beoordeling van de effectiviteit van deze maatregelen dient in lijn te zijn met de bepalingen van de Flora- en faunawet

Door de aanleg van het tracé door het gebied met ‘weide- en akkernatuur’ in de Koningslaagte gaat broedgebied van ca. elf kritische weidevogelbroedparen verloren; om hiervoor te compenseren is een nieuw weidevogelgebied van circa 51 ha nodig. De provincie gaat deze compensatie uitwerken in overleg met de agrariërs en de Stichting Groninger Landschap. Uitgangspunt is daarbij wel dat de compensatie duurzaam moet zijn. Wat de meest geschikte locaties voor de weidevogelcompensatie zijn, kan in een later stadium uitgezocht worden. Gezien de structuur van het landschap en de sterke voorkeur van weidevogels voor open landschap gaat de voorkeur uit naar gebieden in of tegen de EHS of in de Winsumermeeden.

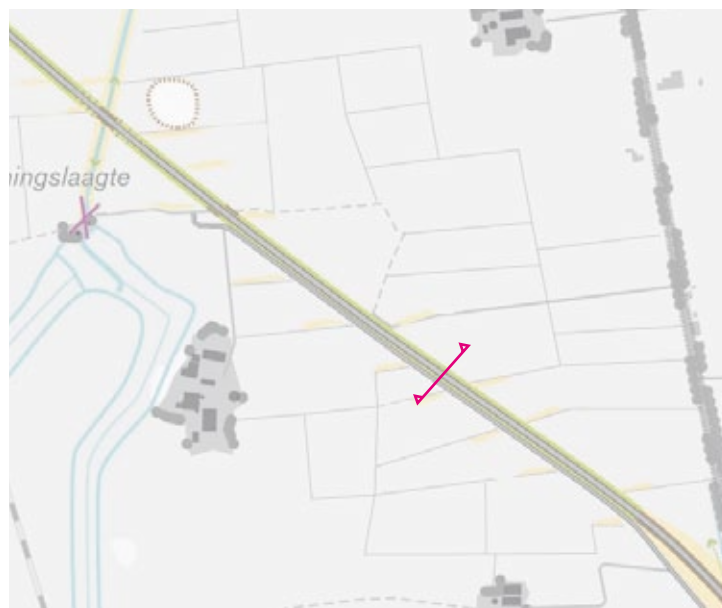
Aanzicht N361 - kavelranden met riet

Profiel N361 - kavelranden met riet

Naast genoemde aspecten is de Koningslaagte en omgeving ook van belang voor de beschermde waterspitsmuis en enkele vleermuissoorten. Door het tracé worden rustplaatsen, vlieg- en foerageerroutes en watergangen onderbroken en/of verstoord. Vooral de verbinding met de Oude Ae is van belang. Als mitigatie zijn de volgende maatregelen voorzien:

- Aanleg van een ruim gedimensioneerde faunapassage bij de Oude Ae voor o.a. waterspitsmuis en andere aan water en oevers gebonden diersoorten. De aansluitende oevers van de Oude Ae zelf worden aangepast en ingericht volgens natuurvriendelijke criteria (plas-dras oevers, flauwe taluds);
- Waar sprake is tijdens de aanleg van het dempen van sloten vindt dit plaats volgens de gedragscode van de waterschappen, waarbij speciale aandacht uitgaat naar aanwezige beschermde vissen en andere soorten;
- Visueel afschermen van de steltloperslaapplaats in de Koningslaagte; dit kan op een kleinschalige manier, bijvoorbeeld via een scherm van riet of gevlochten wilgen. Dit scherm zou in elk geval moeten staan bij de afrit vanaf Noorderhoogbrug, zodat ook de geluidsbelasting wordt beperkt.

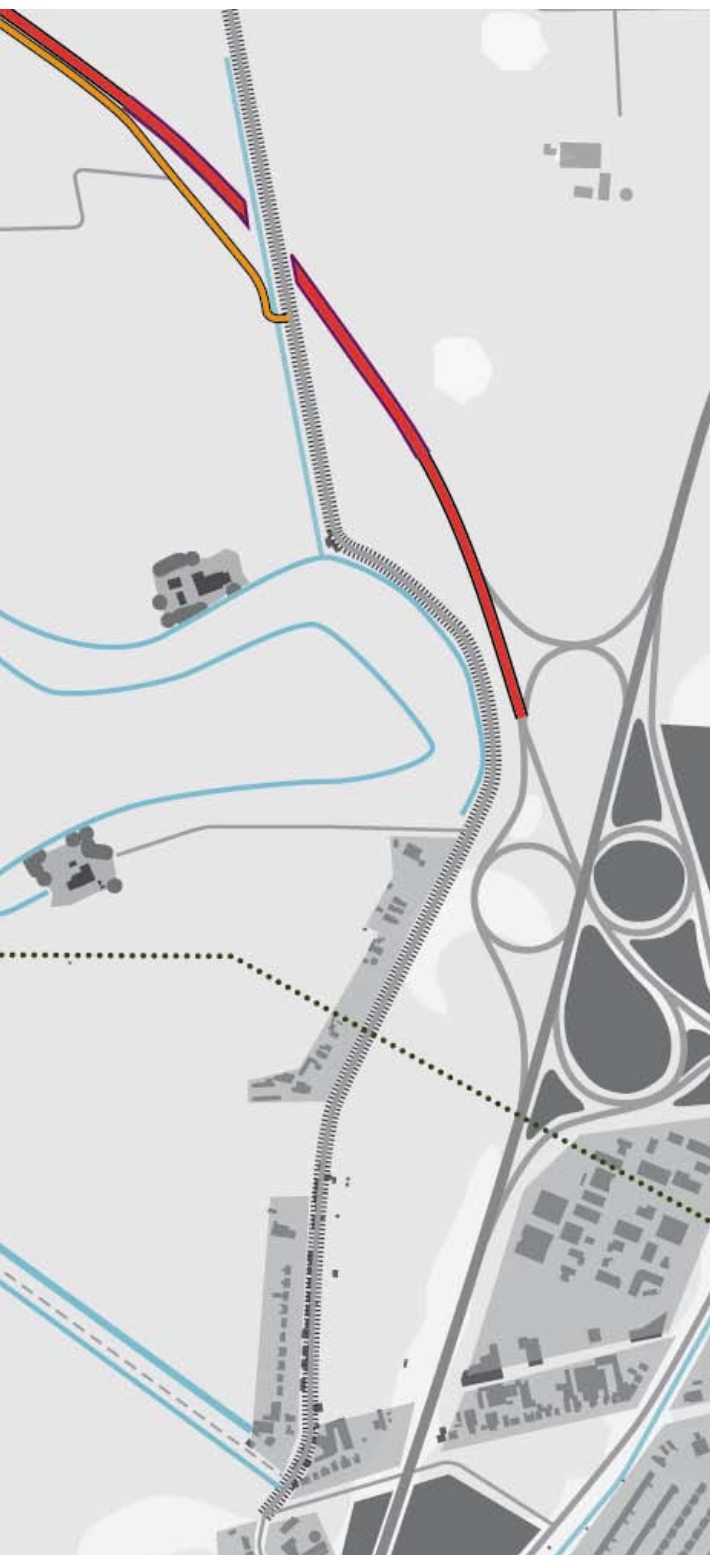

Locaties aanzicht en profiel

Zicht op de Koningslaagte

Infrastructuur

Landschap

legenda: zie bijlage

NOORDERHOOGEBRUG – WOLDDIJK

WOLDSTREEK

Dit traject loopt vanaf de tunnel onder de Wolddijk tot aan het knooppunt Noorderhoogebrug.

INFRASTRUCTUUR

Het knooppunt Noorderhoogebrug wordt uitgebreid met extra lussen waarmee de N361 wordt aangesloten op de ring. Vanaf het hoger gelegen knooppunt daalt de N361 in een vloeiende boog naar de tunnel onder de Wolddijk. Deze tunnel dient in samenhang met de andere tunnels in het tracé ontworpen te worden.

LANDSCHAP

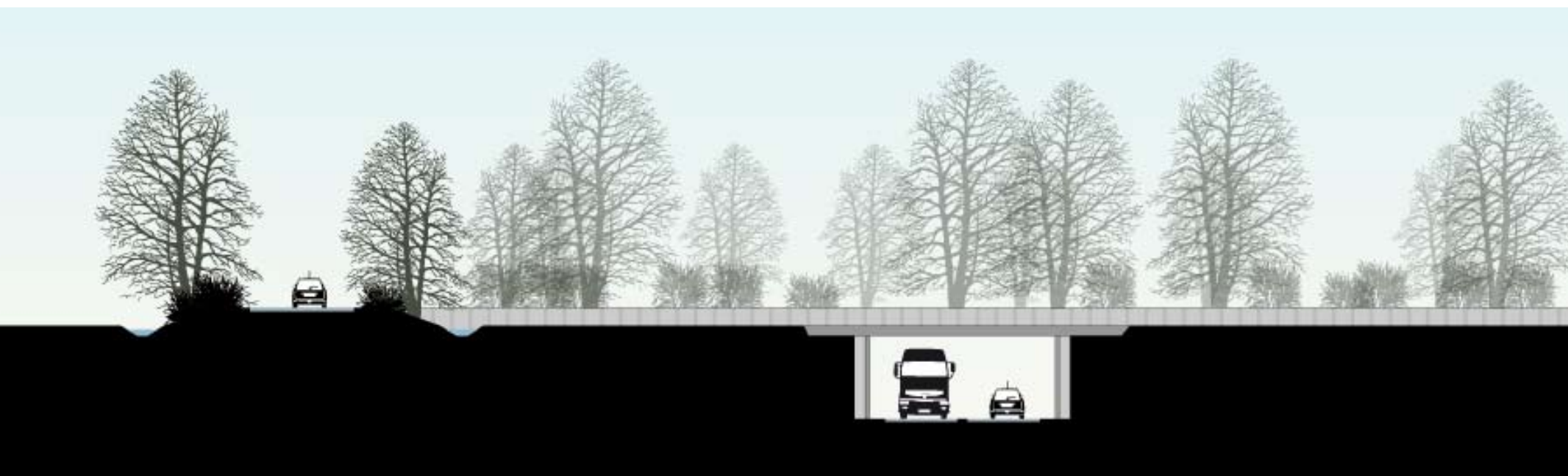
Voortbouwend op de bestaande situatie wordt het knooppunt Noorderhoogebrug zwaar in de beplanting gezet. Overhoeken en taluds worden beplant met bosplantsoen en populieren, het knooppunt krijgt daardoor een eigen identiteit. De beplanting zorgt ervoor dat de licht- en visuele verstoring vanaf het hooggelegen knooppunt op de Koningslaagte wordt verminderd.

Wanneer de automobilist het zwaar beplante knooppunt Noorderhoogebrug verlaat heeft hij vanaf het hoger gelegen viaduct plots zicht op de uitgestrekte lijn van de beplante Wolddijk. Enige honderden meters na het verlaten van het knooppunt duikt de automobilist de tunnel onder de Wolddijk in.

Ten noorden van de nieuwe N361 staat de Wolddijk fraai in de beplanting. Voorgesteld wordt het beplantingsbeeld aan de zuidzijde (pluksgewijs) te handhaven. Dit om de samenhang van het broedgebied van weidevogels aan de ene kant en het foerageergebied aan de andere kant van de Wolddijk niet extra te verstoren.

NATUUR – MITIGATIE EN COMPENSATIE

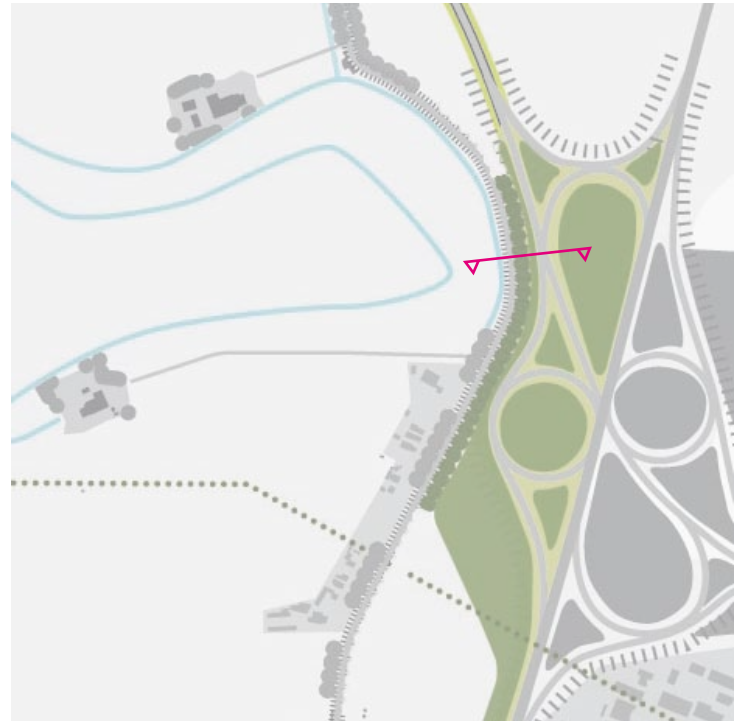
De natuurwaarden van het tracé bij Noorderhoogebrug en de Wolddijk zijn besproken in de vorige paragraaf over de Koningslaagte. Een belangrijk aandachtspunt voor Noorderhoogebrug is de aanwezige beplanting. Hierin broeden vogels en daarnaast kan dit gebied overwinteringsplek zijn voor de poelkikker. Dit betekent dat het rooien van het bos voor de aanleg van de nieuwe verkeersstructuur met de nodige omzichtigheid en aandacht voor de bepalingen van de Flora- en faunawet moet plaatsvinden. Zeker voor de poelkikker is nog nader inzicht nodig in de precieze verbreiding, zoals eerder is opgemerkt.

Profiel tunnel Wolddijk

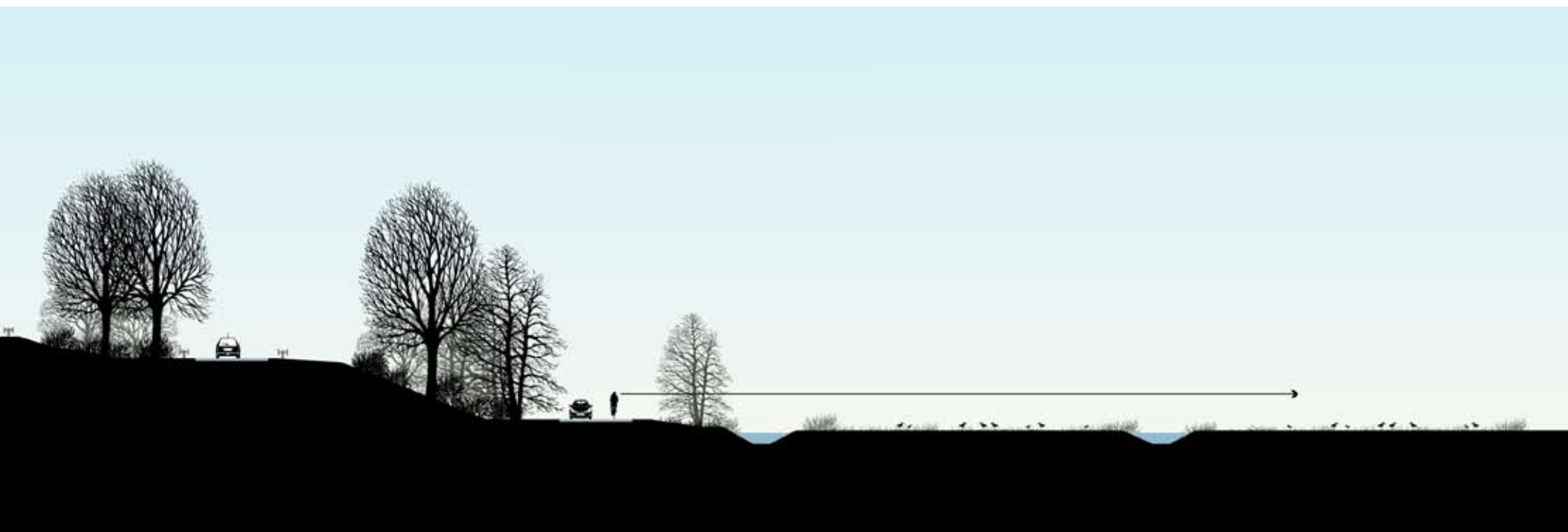

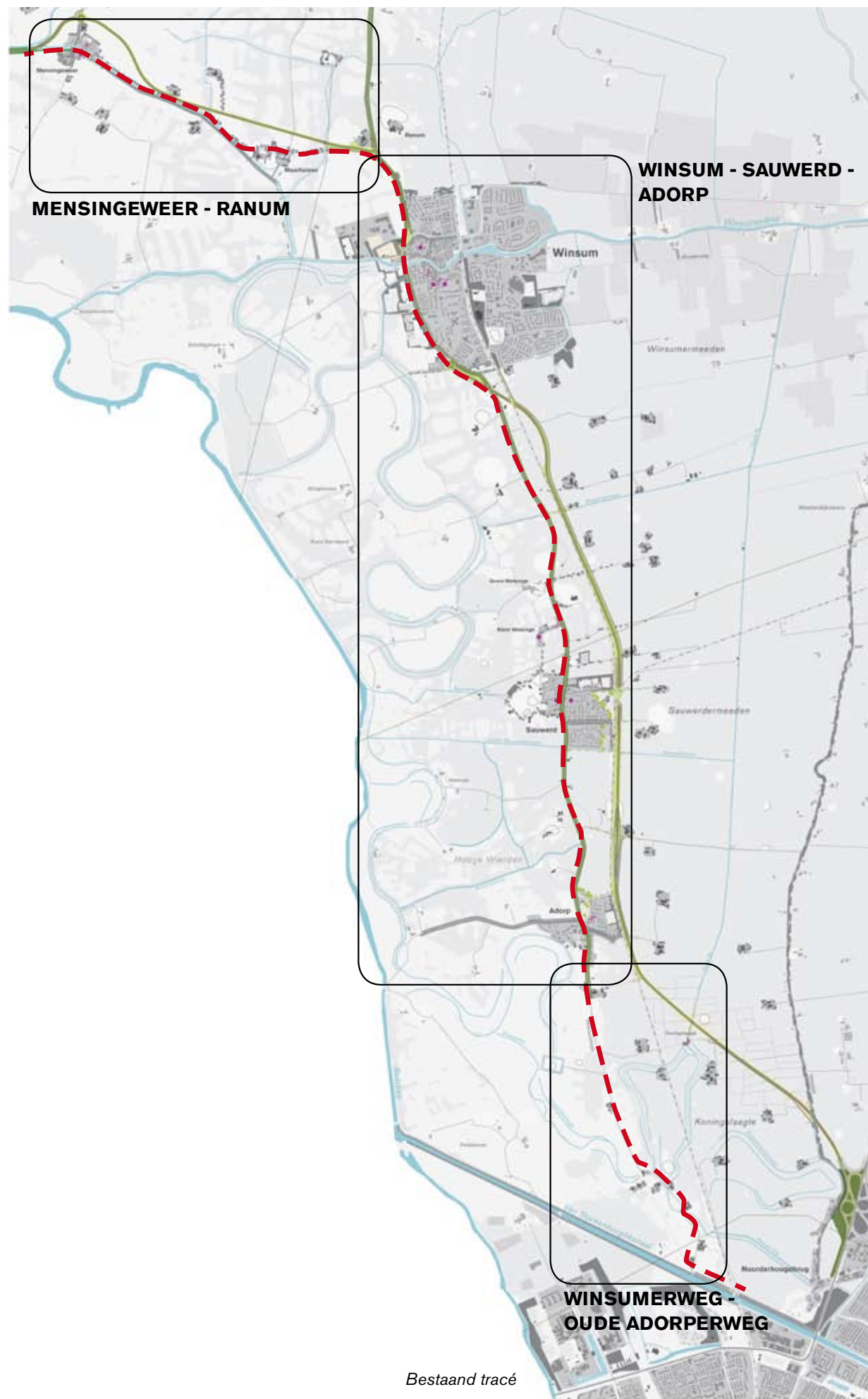
Wolddijk - zicht op de Koningslaagte

Locatie profiel

Profiel knooppunt Noordehoogebrug - Koningslaagte

Door de aanleg van het nieuwe tracé wordt het bestaande tracé als het ware vrijgespeeld. Dit biedt kansen voor een herprofilering van het bestaande tracé tussen Noorderhoogebrug en Winsum en tussen Ranum en Mensingeweer. Door de veel lagere verkeersdruk kunnen de dorpen weer als één geheel functioneren en kunnen aan de weg aantrekkelijke openbare ruimten worden ontwikkeld. Buiten de dorpen biedt herprofilering kansen om een aaneengesloten laan over de oeverwal te ontwikkelen die fungeert als route voor lokaal verkeer, fietsers en landbouw.

NOORDERHOOGEBRUG - ADORP

De weg wordt versmald. De weg kruist de Hunzelaagte en is daar onbeplant in verband met de continuïteit van de open ruimte. Het huidige tracé tussen 't Hemelrijk en Selwerd is een recente bypass. Voorgesteld wordt dit gedeelte op te heffen (eventueel nog in gebruik als onverhard pad voor perceelontsluiting) en het verkeer via het oude tracé te leiden, waar ook de fietsroute+ kan lopen.

Het gebied rond de huidige N361 tussen Selwerd en Adorp ligt in de EHS. De verkeerskundige afwaardering van dit traject biedt belangrijke kansen voor een versterking van de EHS. De belangrijkste natuurwaarden rond het oude tracé bestaan uit broedgebied voor weidevogels en foerageer- en rustgebied voor overwinterende vogels. Daarnaast komen hier beschermde soorten als poelkikker, waterspitsmuis en vleermuizen voor. Door het verkeerskundig afwaarderen van de weg kan het Reitdiepdal op deze plaats landschapsecologisch en hydrologisch versterkt worden tot een robuuste eenheid. Bovendien zal de weg minder een barrière vormen voor grondgebonden dieren. De landschappelijke eenheid kan bevorderd worden door het verwijderen van bomen langs de huidige N361. Landschapsecologisch is herstel dan wel versterking mogelijk door de aanleg van ruim gedimensioneerde faunapassages, en wel zodanig dat de weg zo goed als geen barrière meer vormt voor grondgebonden dieren. Door inrichting en habitat herstel ter plaatse van de oude weg en bermen worden de weerszijden van de huidige N361 op elkaar aangesloten, en op tenminste twee plaatsen worden ruime (tenminste 10m breed en 2m hoog vanaf de waterspiegel) faunapassages aangelegd. De hydrologische eenheid van het gebied kan bevorderd worden

door de waterhuishouding aan beide zijden van de huidige weg optimaal op elkaar af te stemmen. In de huidige situatie wordt in overleg met Prorail al onderzocht wat de mogelijkheden zijn tot ontsnippering van het spoor; de hernieuwde inrichting van dit deel van de EHS zal de oost-west samenhang van dit deel van het Reitdiepdal alleen maar versterken.

ADORP - WINSUM

De weg wordt over de totale lengte voorzien van een eenduidige laanbeplanting (bijvoorbeeld iepen). In de dorpen wordt de herprofilering aangegrepen om een aantrekkelijke openbare ruimte te ontwikkelen die ook aantrekkelijk is om te verblijven.

RANUM - MENSINGEWEER

De weg wordt versmald. Lokaalverkeer, landbouwverkeer en fietsers delen dezelfde weg. Er wordt voorgesteld om het beeld van pluksgewijze beplanting zoals dat nu al aanwezig is nabij Maarhuizen voort te zetten over het totale deeltraject.

In Mensingeweer kan de herwaardering worden aangegrepen om een aantrekkelijke openbare ruimte te ontwikkelen die ook betekenis heeft als verblijfsplek/ontmoetingsplaats voor het dorp.

BIJLAGE

Infrastructuur

- nieuw tracé N361
- opwaardering huidig tracé N361 (Winsumerstraatweg)
- parallelweg
- huidig tracé N361 (Winsumerweg)
- kunstwerk

MAATREGELEN LANDSCHAP

Landschappelijke inpassing

Tracé

- nieuw tracé N361
2-baans, 7.5m breed, 60cm +maaiveld, bermbreedte: 6m
- parallelweg
3.5m breed, verstevigde bermen (2 x 0.75m), 40cm +maaiveld

Kunstwerken

- rotonde
- brug/viaduct
- tunnel of viaduct
- laag 'dijklichaam' parallel aan nieuw tracé N361
voertuigen worden minder zichtbaar vanuit het landschap

Beplanting langs nieuw tracé N361

- ontwikkelen natuurlijke groenzone tussen nieuw tracé N361 en parallelweg
bloemrijk grasland met extensief beheer
- ontwikkeling nietverkaveling
door Koningslaagte en Winsumermeeiden
- aanvullen beplanting knooppunt Noordzeeweg (N370) - Beneluxweg (N46)

Versterken herkenbaarheid historische structuren

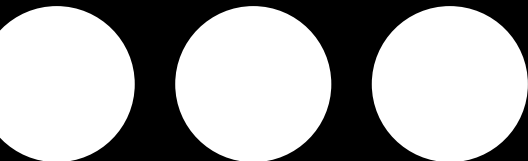
- ontwikkelen continue laan Winsumerweg
- herwaarderen, versmallen oude tracé
- ontwikkeling nieuwe fiets- wandelroute
- ontwikkelen continue Woldijk
versterken groenstructuur met singelbeplanting
- versterken herkenbaarheid dwarse verbindingen
open/transparante singelbeplanting (zwarte els)
- versterken herkenbaarheid historische watergangen
rietvegetatie
- (let op) wierde: archeologisch waardevol
- ontwikkelen en versterken erfbeplanting

© Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Bosch Slabbers Tuin- en Landschapsarchitecten B.V. (hierna: “Bosch Slabbers”).

Bosch Slabbers heeft bij haar werkzaamheden de zorgvuldigheid in acht genomen die van haar kan worden verwacht. Aan de getoonde informatie in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Op onze werkzaamheden zijn de voorwaarden van toepassing zoals vastgelegd in De Nieuwe Regeling 2005 (DNR 2005).

Bosch Slabbers heeft met zorgvuldigheid de beelden in deze publicatie geselecteerd. Het kan voorkomen dat niet alle rechthebbenden van de gebruikte beelden zijn achterhaald. Belanghebbenden worden verzocht contact op te nemen met Bosch Slabbers.

bosch slabbers

Parkstraat 31

6828 JC Arnhem

T 026 4427154

F 026 4431639

arnhem@bosch-slabbers.nl

www.bosch-slabbers.nl

